

NIEUWSBRIEF

nummer 76

april 2011

Geopend:
dinsdag tot en met
vrijdag en de
eerste zaterdag
van de maand van
12.00-16.00 uur

Wereldkampioen Viswanathan Anand was onze eregast in december

MAX EUWE CENTRUM

Max Euweplein 30A · 1017 MB Amsterdam
020-625 7017 euwemec@xs4all.nl www.maxeuwe.nl
Postbus 11513 · 1001 GM Amsterdam

E. Smaling, voorzitter
C. Visser, vice-voorzitter
H. van Hengel, secretaris
A. Riemens, penningmeester
J. van den Berg, algemeen lid
M. Stam, algemeen lid
G. Valk, algemeen lid

Algemeen adviseur: H. Ree
Adviseur topschaak: J. Timman
Adviseur public relations: H. Böhm
Adviseur wetenschap: H. van den Herik
Bibliothecaris: E. Straat
Conservator: L. Zevedei
Donateuradministrateur: G. Hageman
Eindredactie nieuwsbrief: G. Visser
Financieel administrateur: A. Bezemer
Foto's: Bas Beekhuizen, medewerkers MEC,
archief MEC, privéarchief familie Euwe
Manager en redacteur nieuwsbrief: E. Sibbing
Vrijwilligers: L. van den Berg, R. van Haastere,
R. Hillebrandt, C. Koster, R. Nep,
M. Steunebrink en C. ten Woude
Webmaster: A. Warnica

IN MEMORIAM

Fred Verbeek, 1928-2011

*Samen met Jan Timman op de
Nieuwjaarsborrel van 1995.*

Dinsdag 22 februari 2011 is Fred Verbeek op 82-jarige leeftijd overleden.

Fred was 16 jaar - tussen 1990 en 2006 - bibliothecaris van het Max Euwe Centrum en vele jaren medeorganisator van het Pleinfestival op het Max Euweplein. Al die jaren was Fred "het gezicht" van het MEC, want door de strategische positie van zijn bureau was Fred degene die alle bezoekers ontving. Fred stond bekend als een punctuele vrijwilliger en was altijd bereid om iedereen met raad en daad terzijde te staan.

Daarnaast was Fred meer dan 20 jaar ledenadministrateur van de SGA. Bij zijn afscheid in 2004 werd hij door de SGA benoemd tot lid van verdienste. Tenslotte was Fred natuurlijk ook bestuurslid van zijn club ODI en was hij ook voor de KNSB actief.

Fred op zijn vaste stek.

Fred is een van de steunpilaren geweest die het MEC groot hebben gemaakt. Wij wensen zijn familie sterkte met dit verlies.

Tijdens het schaaktoernooi bij Interpolis in 1995.

VAN HET BESTUUR

Een bijdrage van Eric Smaling, voorzitter van het MEC

Het is met enige gêne dat ik u hierbij de nieuwe MEC Nieuwsbrief aanbied. Want voorzitter zijn van zo'n eerbiedwaardige organisatie verhoudt zich slecht tot een recent geleden nederlaag tegen een jongen van 9 in de KNSB-competitie. Houd hem in de gaten: Robby Kevlishvili van Promotie uit Zoetermeer.

In deze dikke Nieuwsbrief wordt uitvoerig teruggeblikt op "75 jaar Max Euwe" en alle activiteiten en feestelijkheden die daar in december 2010 uit voortvloeiden, sneeuw en ijs ten spijt. Het is ook gelukt veel media aandacht te generen voor dit bijzondere jubileum. Ook in 2011 valt er wat te vieren: het MEC bestaat dan namelijk 25 jaar. Eén van de mensen van het eerste uur, Leo Diepstraten, blikt in dit nummer terug. Uiteraard zal ook dit jubileum niet zonder slag of stoot voorbij gaan. In de volgen-

Voorzitter Eric Smaling.

de Nieuwsbrief zullen we onze plannen voor eind 2011 bekend maken.

Op het financiële vlak gaat het minder goed dan de afgelopen jaren. De sponsorperiode van Global Chess liep in 2010 af en naar één of meerdere nieuwe sponsors wordt naarstig gezocht. Iedere suggestie op dit punt is van harte welkom. Begin 2011 is het initiatief “Vrienden van Euwe” in het leven geroepen. Elders in deze Nieuwsbrief staat uitgelegd hoe het werkt.

Het schaken in Nederland zit weer enigszins in de lift: het Nederlands team stond voor het eerst sinds tijden te boek als een “vrienden-team” en verder blijven de successen van Anish Giri niet onopgemerkt. Ergens in januari (en waar zijn schakers in januari?) namen foto’s van Anish en Magnus Carlsen bijna de hele voorpagina van de NRC in beslag. We hopen dat dit

doorwerkt, zoals de Fischer-Spasski match en de doorbraak van Timman destijds het schaken ook van een enorme impuls hebben voorzien.

Ik wil de komende tijd mijn oor her en der te luisteren leggen, bij de jongere sterke schakers ook, om een beter beeld te krijgen hoe we het schaken hot kunnen krijgen en houden, desnoods via billboards in de bushokjes. Maar het is net zo belangrijk het schaken te voorzien van een goede entourage: van mensen die het een mooie en intrigerende sport vinden, die kunnen genieten van het prachtige verhaal over Cees Buddingh in deze Nieuwsbrief en die er wat aan willen bijdragen: goede ideeën, nuttige contacten en welkome steun.

Ik wens iedereen een zonnig voorjaar, een mooie (schaak?)zomer en die éne prachtige overwinning, waar je maanden mee vooruit kunt!

VRIENDEN VAN EUWE

Financiën MEC niet in optima forma, hoe kunnen Vrienden van Euwe helpen?

Een bijdrage van Albert Riemens, penningmeester van het MEC

Het Max Euwe Centrum (MEC) bestaat binnenkort al weer 25 jaar. We hebben vette en ook magere jaren gekend. De afgelopen jaren waren prima met 3 jaar Straet Holding (2005-2007) en 4 jaar Global Chess (2007-2010). Het laatste met bijzondere dank aan Bessel Kok. We zijn al een tijdje bezig om een nieuwe sponsor te vinden echter zit het tij niet mee. De meest opvallende activiteiten zoals het schaakfestival, de festiviteiten rondom het wereldkampioenschap van Euwe en de Schaakkaravaan worden extern

De folder van de Vrienden van Euwe.

gefinancierd en gesponsord. De sponsoring die het MEC nodig heeft is bedoeld voor dekking van het exploitatietekort. Het MEC heeft per jaar circa 90.000 euro nodig om de organisatie “up and running” te houden. Voorwaar geen hoog bedrag als we zien wat manager Eddy Sibbing en alle vrijwilligers jaar in jaar uit voor elkaar krijgen. Donateurs, de schaakbond en de gemeente Amsterdam brengen 60.000 euro in, 30.000 euro is derhalve benodigd aan sponsoring. Gelukkig hebben we wat reserves opgebouwd en kunnen we het enige tijd zonder sponsor uithouden. Dit kan echter niet te lang duren. Indien u suggesties of ideeën heeft neem gerust met mij contact op (albertriemens@gmail.com).

Teneinde een steviger financiële basis te leggen zijn de “**Vrienden van Euwe**” opgericht. De Vrienden schenken jaarlijks een substantieel bedrag gedurende een periode van 5 jaar en maken daarbij gebruik van de ANBI-status van het MEC. Deze schenking wordt notarieel vastgelegd, de kosten daarvan worden door het MEC gedragen. De procedure is standaard en eenvoudig te realiseren. ANBI (www.anbi.nl) betekent dat het MEC een instelling is die het algemeen nut bevordert. Als schaker weten we maar al te goed dat de schaaksport zeer gezond is voor ons algemeen welzijn!

Het mooie van schenken aan een ANBI-instelling is dat het bedrag dat wordt geschonken kan worden afgetrokken van de belasting zonder dat sprake is van de 1% drempel van inkomen die normaal gesproken van toepassing is voor aftrek van giften. Stel u verdient 75.000 euro en schenkt 500 euro dan kan u dit bedrag in zijn geheel aftrekken van uw belasting ook al begint de 1% drempel bij 750 euro. U schenkt dan, bij 52% belasting over de hoogste schijf, netto 240 euro aan het MEC (500-

VRIEND ANAND:

“It’s an excellent idea to have a hub of chess activity in Amsterdam with wonderful facilities, in the name of a great champ”.

52%X500). Dit wordt **slim schenken** genoemd. Alle informatie over de actie Word Vriend van Euwe vindt u op onze website (<http://www.maxeuwe.nl/steun/vriend-van-euwe.html>). Als Vriend van Euwe kunt u een veld innemen op het Vriendenschaakbord (met een door u gekozen naam), bent u van harte welkom op de Euweborrel en op een speciale bijeenkomst voor Vrienden. Zowel personen als bedrijven zijn welkom. Inmiddels hebben we 5 Vrienden mogen verwelkomen, dat is een aardige start!

U begrijpt dat we op diverse wijzen inkomsten voor het MEC willen verkrijgen. Elke bijdrage, groot en klein is welkom. Iedereen kan het MEC steunen: als donateur, sponsor, Vriend, deelnemer aan de Vriendenloterij of door materieel te schenken (zie ook <http://www.maxeuwe.nl/steun/>). Centraal daarin staat het behoud van het MEC, haar activiteiten en de nagedachtenis aan Max Euwe als wereldkampioen. Doet u ook mee?

De schaker Eric Smaling.

Bijdrage van Karel van Delft

Nieuwe MEC-voorzitter Eric Smaling wil schaken zichtbaar, avontuurlijk en populair maken

Meer mensen aan het schaken krijgen, topschaak stimuleren, de schaaksport een wat meer bohemienachtig en avontuurlijk karakter teruggeven, het Max Euwe Centrum positioneren als ontmoetingsplaats. Het MEC moet fungeren als katalysator voor het schaken.

Dat stelt de nieuwe voorzitter van het Max Euwe Centrum Eric Smaling (53) zich de komende drie jaar ten doel. De doelstellingen wil hij bereiken door meer samen te werken

met een soort ‘groep van honderd’: schakers en verenigingen in het land die zich zichtbaar en met succes manifesteren in de schaaksport. ‘Op die mensen moeten we buitengewoon zuinig zijn. Ook is het van belang om mensen aan MEC te binden die zelf misschien niet of weinig schaken, maar die zich wel aangesproken voelen door de uitstraling van het schaken, die een nuttig netwerk hebben en die bruikbare ideeën hebben rond financiering, organisatie en public relations.’ Een ander doel is de financiering te verbreden zodat niet alle eieren in één of twee mandjes liggen. Ook wil Smaling de verhoudingen met sponsors wat ‘kantelen’: ‘Het MEC moet niet steeds achter geld aan hoeven, maar sponsors moeten het bijzonder vinden om erbij te horen. Hiertoe moeten de activiteiten en

‘producten’ van het MEC zo concreet mogelijk zijn, zodat een financier een goed beeld heeft van de waarde van zijn of haar investering. Grote activiteiten en media-aandacht moeten verzilverd worden voordat het momentum verdampst. Dit alles ter versterking van de doelen die de KNSB zich stelt en niet als overlapping.’

Opvolger

Eric Smaling werd onlangs gekozen tot de opvolger van Fred Teeven, die als staatssecretaris niet langer nevenfuncties mag vervullen. Aanvankelijk was het de bedoeling dat Smaling als extra bestuurslid tot het MEC zou toetreden, maar toen Teeven afscheid moest nemen, viel al snel het oog op Smaling als opvolger. Hij is buitengewoon hoogleraar duurzame landbouw aan de Universiteit Twente en vanaf 1 januari 2011 directeur ontwikkelingsbeleid van het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Daarnaast is hij namens de SP lid van de Eerste Kamer van de Staten-Generaal.

Geboren Amsterdammer Smaling is een enthousiast schaker. Vanaf zijn twaalfde jaar schaakt hij in verenigingsverband. Eerst bij Watergraafsmeer in Amsterdam en vanaf zijn studietijd aan de Universiteit in Wageningen (promotie en hoogleraar tropische bodemkunde) is hij sinds 1976 al 35 jaar lid van Wageningen VLG Advocaten. Die vereniging zal hij niet gauw de rug toekeren. ‘Ik ben nogal loyaal, ook al woon ik al twintig jaar niet meer in Wageningen. En ik houd van tradities: met een groep vrienden speel ik al sinds de vorige eeuw elke zomer in het toernooi van Gent.’ Op het schaakbord is Smaling menig clubschaker de baas. ‘In 2000 ging eindelijk mijn langgekoesterde wens in vervulling om boven de 2000-ratinggrens te komen. Mijn hoogste rating was 2024. Nu is dat weer teruggezaakt naar 1922, maar ik ga de komende tijd zeker vaker scha-

ken. Extern blijf ik voor Wageningen 2 spelen. Aan die club heb ik veel vriendschappen over gehouden en het is nog steeds een warm nest. Ik ga ook zeker weer deelnemen aan het parlementairtoernooi in het Tata Chess Tournament.

Visie

Het is nog te vroeg om al te gedetailleerd zijn visie op de toekomst en activiteiten van het Max Euwe Centrum te geven, zegt Eric Smaling tijdens de evenementenweek ter gelegenheid van het 75-jarig jubileum van het wereldkampioenschap van de naamgever van het schaakcentrum Max Euwe. ‘Daar moeten we eerst binnen het bestuur nader over praten.’

Het bestuur zal echter niet als enige over het Max Euwe Centrum en mogelijke schaakactiviteiten van het centrum spreken, als het aan Smaling ligt. ‘Ik wil een kring van zo’n honderd mensen nadrukkelijker betrekken bij de ontwikkelingen. Daarbij denk ik aan onder meer topschakers, trainers, mensen met specifieke kennis en sponsors. Al die mensen wil ik mee laten denken over mogelijke initiatieven die op de weg van het MEC liggen.’

Het Max Euwe Centrum kan een duidelijke eigen rol in de Nederlandse schaakwereld

*Analyseren met Wageningse clubgenoten in 2005.
Links Jan Timman, rechts Yochanan Afek.*

vervullen, meent Smaling. ‘Ons centrum eert wereldkampioen Euwe en via de permanente tentoonstelling en allerlei activiteiten stimuleren we de ontwikkeling van het schaken. Wat die activiteiten zijn, zullen we ook afstemmen met de schaakbond KNSB.’

Wereldkampioen

Toen Euwe wereldkampioen werd steeg het aantal leden van de KNSB van 3.000 tot 12.000. Nu schommelt dat rond de 20.000, maar dat kunnen er meer worden, meent Smaling. Ook buiten het verband van de schaakbond kan schaken aan populariteit winnen. ‘Het begint er mee dat schaken zichtbaarder wordt. Dat veel meer mensen enthousiast worden over het spel en dat we hen stimuleren het te beoefenen. Schaken heeft een meerwaarde voor de ontwikkeling van kinderen. Dat is een boodschap die we aan het onderwijs en ouders kunnen uitdragen. De schaakkaravaan in Amsterdam is daarvan een voorbeeld. Ik zeg hiermee natuurlijk niets nieuws, maar het is wel de bestaansreden van een organisatie als het MEC.’

Nederland is op het moment gezegend met een generatie jonge topgrootmeesters, die bovendien bereid zijn om enthousiast mee te werken

aan de promotie van de sport. Dit biedt weer perspectieven om de sport op een hoger en breder plan te krijgen. Een goed voorbeeld van de inzet van de jonge toppers zijn de simultaans die Anish Giri en Jan Smeets gaven tijdens de viering van het Euwe-jubiläum. Maar buiten hen zijn er meer topgrootmeesters als Loek van Wely, Erwin l’Ami en Daniel Stellwagen die met plezier een bijdrage aan publieksevenementen leveren.

Expertise

Te weinig, meent Smaling, maakt het Max Euwe Centrum nog gebruik van expertise en contacten die veel schakers hebben. ‘Expertise kun je benutten door mensen te vragen mee te denken over initiatieven. Daarnaast hebben we domweg geld nodig. Daarom willen we een vriendenkring rond het MEC ontwikkelen waarbij bedrijven, particulieren of bijvoorbeeld verenigingen ‘vriend van het MEC’ worden. Daar gaan we natuurlijk ook wat tegenover stellen. Het Max Euwe Centrum kan een veel grotere rol spelen in de promotie van de schaaksport. Ik wil een situatie bereiken waarin mensen en organisaties graag een vriend van Max Euwe zijn.’

Even een tussenvraagje: wat voor voorzitter is Smaling eigenlijk? Een bobo, doener, een

Anish Giri geeft simultaan tijdens ons jubileum.

Jan Smeets geeft simultaan tijdens ons jubileum.

charismatisch leider, een tussenpaus of een blijvertje? 'Dat je charismatisch bent, zeg je niet van jezelf. Maar ik ben zeker een doener. Mijn stelregel is: je doet iets goed, of je doet het niet.' Smaling is zich er van bewust dat het Max Euwe Centrum de afgelopen jaren steeds bekende politici als voorzitter heeft gehad. Frank de Grave werd opgevolgd door Jan Nagel, die het stokje doorgaf aan Fred Teeven. Als bekende politicus heb je nu eenmaal veel contacten en een zeker aanzien en daar wil het MEC graag van meeprofiteren.

Zichtbaar

Over zichtbaar zijn heeft Smaling wel degelijk ook enkele gedachten. 'Het Euwe Centrum is nu weggestopt in een kantoorpand. Weinig mensen weten dat het bestaat. Het is een soort 'best kept secret'. Het centrum en het museum moeten zichtbaarder en toegankelijker worden. Ik ga daar binnenkort met een collega uit de museumwereld over praten.'

Het schaken moet ook zichtbaar zijn in de publiciteit. De nieuwe voorzitter denkt dat de schaakwereld op dat gebied niet altijd even creatief optreedt en dat er veel winst valt te boeken. 'Doe opvallende dingen. Houd een zomernachtsimultaan op het Leidseplein, houd een allochtonen-autochtonen toernooi midden in de Javastraat, zet twee sterke spelers met een commentator op de pont van Den Helder naar Texel, laat onze schakers uit den vreemde vertellen over schaken in hun land van herkomst. Zorg in de grote steden voor een paar echte chess hubs, plekken waar permanent geschaakt wordt, liefst dicht bij het station. Leer van successen. Ik kan zo tal van succesvolle verenigingen opnoemen, maar vaak zijn die teveel aan één persoon opgehangen en wordt het succes niet bestendigd of elders gekopieerd. Je moet een succes niet alleen maar consumeren, maar je moet ook

vooruit denken: hoe houd ik het vast, hoe herhaal ik het elders, hoe kan het nog effectiever en efficiënter. Schaken en sponsoring heet een moeilijke combinatie te zijn en dat is op lokaal niveau ook wel het geval, maar als we elkaar dat de hele tijd blijven vertellen kom je natuurlijk nergens.'

Romantisch

Schaken mag wat de nieuwe voorzitter betreft ook wel wat meer als romantisch ervaren worden. 'Zelf ben ik van de generatie die begin jaren '70 tijdens het IBM-toernooi genoot van spelers als Ree, Donner en Langeweg. Timman was inmiddels in aantocht. Dat beetje maffe, erudiete, bohemienachtige mag ook wel wat meer over het voetlicht komen. Donner was niet echt een wereldtopper, maar wel een geweldig denker en chroniqueur. 'De koning' zal altijd op mijn plankje met favorieten blijven staan. Ree heeft ook prachtige dingen geschreven. Met Langeweg had ik altijd medelijden, omdat hij door veelvuldige tijdnoodellende lager scoorde dan waar hij gezien de kwaliteit van zijn spel recht op had. Wat Donner betreft is het natuurlijk ook erg leuk dat hij vereeuwigd is door Mulisch in 'De ontdekking van de hemel', wat toch algemeen gezien wordt als één van de belangrijkste romans in de Nederlandse literatuur.'

'Schakers hebben nu meer de naam nerds te zijn. Zo wordt er in Wijk aan Zee niet meer eindeloos gefilosofeerd aan de bar, maar zitten grootmeesters tot diep in de nacht achter hun computer om de partij van de volgende dag voor te bereiden. Het sluit meer aan bij het huidige beeld van een jeugd die meer gericht is op computerspelletjes dan op het aanleren van sociale vaardigheden, interesse in de ander, het poneren van contra-intuïtieve wijsheden en het positioneren van schaken als de combi-

natie van sport, spel en een visie op de wereld. Dit is natuurlijk heel erg hoogdravend en ook gechargeerd, maar wel iets om over na te denken. Donner schreef ooit tijdens een NK, zijn (kaartende) jongere tegenstrevers 's avonds aanschouwend: niemand van de aanwezigen van onder de 43 jaar heeft tot nog toe ook maar iets te berde gebracht wat de moeite van het vermelden waard is. Het is geen citaat, dus ik kan er een beetje naast zitten. Het geeft ook meteen aan hoe oud Donner toen was.'

Ontwikkelingskansen

Bevlogenheid is ook een karaktertrek van Smaling. 'Ik kan niet tegen onrechtvaardigheid en ik wil mensen ontwikkelingskansen bieden. Dat kan zeker via het schaken. Dat heeft allerlei mogelijkheden tot ontplooiing van mensen.' Voor hem persoonlijk heeft dat tot een politieke keuze voor de SP geleid. 'Maar politieke kleur maakt niet uit bij het MEC. Mijn activiteiten hebben in dit verband vooral nut omdat je in de rol van voorzitter makkelijker contacten legt met allerlei mensen, media en organisaties. Fred Teeven is van de VVD en hij heeft uitstekend werk voor het MEC verricht. Ik kan het uitstekend met hem vinden.'

Eric Smaling dicht het Max Euwe Centrum een belangrijke rol toe als katalysator in het ontwikkelen van een grotere schaakcultuur. 'Er zijn enorm veel enthousiaste mensen met

kennis van zaken in de schaakwereld. Zeker ook op plaatselijk niveau. De wereld is groter dan Amsterdam alleen. We kunnen *best practices* inventariseren en profijt trekken van allerlei kennis, inzichten en ervaringen die mensen plaatselijk opdoen. Een ervaring in een dorp, onderzoek van een wetenschapper, ideeën van topschakers, al die elementen kunnen we benutten voor allerlei stimulerende initiatieven. Er zijn zoveel ideeën en ervaringen onder de mensen. Daar kan veel meer mee gebeuren. In overleg met de schaakbond en met hulp van sponsors en een vriendenkring kan het Max Euwe Centrum trainingsfaciliteiten aan talenten geven. We kunnen op allerlei gebied publicaties omtrent het ontwikkelen van het schaken genereren. Nederland moet in de traditie van Euwe een toonaangevend schaakland blijven.'

Schakersbloed

Het schakersbloed stroomt bij Eric Smaling door de aderen. 'Onlangs was ik in het West-Afrikaanse Burkina Faso voor een overleg met boeren over landbouwonwikkeling. We zaten onder een boom. Terwijl de dorpsoudste aan het woord was, merkte ik ineens dat ik helemaal niet oplette, maar dacht aan mijn zet 26.De6 van de zaterdag ervoor en hoe ik toch zo'n prachtstelling daarmee om zeep had geholpen....'

EUWE WERELDKAMPIOEN 1935

Ook in deze Nieuwsbrief veel aandacht voor het feit dat Max Euwe op 15 december 1935 wereldkampioen werd. Hieronder volgt een kort verslag van de festiviteiten tussen 11 en 18 december 2010.

Volle zaal keek naar Lang leve de koningin

Zaterdag 11 december was de eerste dag van de "feestweek" van het Max Euwe Centrum, in het kader van het 75-jarig jubileum van Euwe's wereldtitel. In het kader van ons project

De zaal stroomt vol!

“De schaakkaravaan” werd *Lang leve de koningin* gedraaid in City, om de hoek van het MEC. Esmé Lammers, kleindochter van Euwe en regisseuse van de film, was samen met haar man Dick Maas en andere familieleden aanwezig. Twee uur lang genoot een volle zaal van haar tijdloze film, want de film is al 15 jaar oud!

Toernooi gymnasia

Terwijl de jongste jeugd in City naar *Lang leve de koningin* zat te kijken, werd er in het MEC een toernooi verspeeld tussen teams van gymnasia. De spelers van het beste team mochten zaterdag 18 december meedoen aan de simultaans op het Max Euweplein. De “thuisploeg”, het Barlaeus uit Amsterdam, bleek duidelijk het sterkste te zijn en zodoende mochten Tjan Ho Lai, Wesley Ng, Abel van Hoek en Renée Peereboom meedoen aan de simultaans. Ook de topscorer aan het eerste bord, Jerry van Buuren van Het Baken uit Almere, kreeg een uitnodiging.

Jeugdactiviteit in het MEC

Na de film *Lang leve de koningin* kwam een groot deel van de bioscoopgangers naar het MEC voor de jeugdactiviteit. De kinderen konden “5 op een rij”, “dobbelschaak” of een gewoon schaakpartijtje spelen. Ook de schaaktekeningen en de

Na de film gezellig schaken in het MEC.

museumquiz waren populair.

Veel kinderen bleven uren schaken, maar langzaamaan wilden de meeste ouders weer huiswaarts. Het leukste compliment kregen we van Lucas, een achterkleinzoon van Euwe, die zei: “ik wil hier blijven!”.

Geslaagde presentatie

Woensdag 15 december was het precies 75 jaar geleden dat Max Euwe wereldkampioen werd. 's Middag presenteerde het Max Euwe Centrum een compilatie van polygoonbeelden over Euwe en een eigen compilatie van beeld en geluid. Een volle Spiegeltent genoot van de bijzondere beelden.

Extra expositie Euwe

In dit jubileumjaar hebben we ook de vitrines voor onze wisseltentoonstellingen ingericht met materiaal van Euwe. In deze extra expositie

komt vooral de persoonlijke kant van Euwe aan bod. We hebben in onze archieven gezocht naar bijzondere attributen om tentoon te stellen. Ook hebben we veel materiaal gebruikt dat in de vele dozen zat die Els Euwe ons in 2009 heeft gegeven. Eens te meer werd duidelijk hoe groot de invloed is geweest van Max Euwe in de schaakwereld, maar ook daarbuiten.

Leuke Euweborrel

De traditionele Euweborrel in het Holland Casino werd dit keer extra druk bezocht. Eric Smaling werd gepresenteerd als nieuwe voorzitter en daarna werd de 99-jarige prof. dr. Johan

Hans Böhm interviewt de 99-jarige Van Hulst tijdens de Euweborrel.

Jan Timman speelt tegen familieleden van Euwe tijdens zijn simultaan op woensdag 15 december 2010.

van Hulst (inmiddels 100-jarige, red.) door Hans Böhm geïnterviewd over zijn ervaringen over de match in 1935, die hij als 24-jarige heeft meegemaakt. Vervolgens werd de uitslag van de schaakcanon bekend gemaakt en vertelde Fietie Euwe enkele ervaringen over haar leven als "dochter van".

Timman scoort prima in simultaan

Jan Timman speelde woensdagavond simultaan tegen 23 genodigden en prijswinnaars van de MEC-festiviteiten. Timman hield het tempo hoog en hoefde in 2½ uur slechts 4 remises af te staan. De gelukkigen waren: Bert Schaevers, Tjark Vos, Henk Strating en Han Baas. Een score van 21 uit 23 was voor Timman een prima resultaat. De bekende schaaktekenaar Rupert van der Linden schonk Timman een fraaie originele tekening.

Anand komt eraan!

Op vrijdag 17 december werd West-Europa overvallen door hevige sneeuwval waardoor het gehele leven tot stilstand leek te komen. De vlucht van onze eregast, wereldkampioen Anand, vertrok niet uit Londen en plotseling stond het gehele jubileum op losse schroeven. Door daadkrachtig ingrijpen van de MEC-bestuurders Jeroen van den Berg en Cees Visser heeft Anand de trein vanuit Londen naar Brussel genomen. Daarvandaan komt hij zo snel mogelijk naar Amsterdam, maar het was spannend of hij 10.30 uur zou halen. Anish Giri kwam al naar Amsterdam om de honours waar te nemen.

Eind goed, al goed

Hoe goed je alles ook organiseert, het weer is niet te plannen, dat is dit weekend weer bewezen!

Om 10.30 zou de Euwe-lezing door Anand beginnen, maar toen zat de wereldkampioen nog in de trein. Anish Giri en Jan Smeets waren al wel aanwezig en toonden een partij van Euwe aan het toch goed opgekomen publiek. Daarna speelden zij tot groot vermaak van de aanwezigen een aantal snelschaakpartijen met allebei 3 minuten per partij.

Na een reis van 40 uur (van Londen, via Brussel naar Amsterdam - per trein, taxi en tram) kwam Anand om 12.30 uur het MEC binnen, nam een broodje en ging direct naar de Spiegeltent om de Euwe-lezing te geven. Voordat Anand zijn lezing begon kreeg hij uit handen van Rupert van der Linden een originele tekening waarop Anand als schaaktijger stond afgebeeld. De dag was gered, want zonder Anand zou alle fleur van de festiviteiten verdwenen zijn.

De simultaan van Anand werd twee keer geopend, door de oud-voorzitter van het MEC staatssecretaris Fred Teeven en de nieuwe voorzitter van het MEC, Eric Smaling. Anand

verslikte zich in een combinatie tegen Henk Strating en verloor. De overige 19 partijen won hij overtuigend, zodat hij (met 95%) toch tevreden terugkeek op de festiviteiten in Amsterdam. Anish Giri deed het nog beter met 20 uit 20, maar Jan Smeets moest 1½ punt aan zijn tegenstanders laten (18½ uit 20).

Christov Kleijn, winnaar van de Max Euwe-challenge 2010 speelde de hele middag snelschaak in de etalage van Shoes to go, hetgeen het nodige bekijks kreeg. De dag werd besloten met een "combi-simultaan" (om beurten deden zij een zet) van Smeets en Giri, hetgeen zeer werd gewaardeerd door de schakers die er tot de laatste minuut bij waren.

Promotie voor het schaken was echter het belangrijkste aspect van deze feestdag en dat is uiteindelijk - mede door de komst van Anand - gelukt! Iedereen keerde tevreden huiswaarts met een goed gevulde schaaktas als aandenken.

Meer dan een wereldkampioen!

De festiviteiten zijn voorbij en we kunnen terugkijken op een zeer geslaagde feestweek. Met name de bijdrage van Anand is door velen geroemd. De moeite die Anand gedaan heeft om aanwezig te zijn was enorm. Na een uitputtende reis van 40 uur kwam hij aan en hij was nog steeds in staat om iedereen beleefd en enthousiast te woord te staan. De wijze waarop hij spontaan allerlei vragen uit het publiek beantwoordde en de relaxte omgang met iedereen die iets van hem wilde (vragen, handtekening, foto) was bewonderenswaardig.

De medewerking van Anish Giri en Jan Smeets werd ook door alle aanwezigen zeer gewaardeerd, maar Anand's optreden was toch het hoogtepunt van de zaterdag, zoals we via mails en persoonlijke reacties hebben vernomen. Anand is meer dan een wereldkampioen, hij is ook nog een gentleman pur sang. Euwe zou

Wereldkampioen Anand door de sneeuw op weg naar de Spiegeltent. Peter Doggers van Chessvibes maakt opnames.

trots op hem zijn geweest!
Na de 6 uurtjes in Amsterdam moest Vishy direct weer de trein in naar Frankfurt. Zijn vlucht in Frankfurt naar India op zondagochtend ging echter niet door....

Euwe (1935-2010) kreeg veel media-aandacht

Er is december veel aandacht van de media geweest voor Euwe, schaken en de festiviteiten van het MEC. De Telegraaf, De Volkskrant, NRC,

Het Parool en nog veel meer kranten publiceerden artikelen en ook op radio en tv was er veel aandacht, onder andere in De Wereld Draait Door, Nieuwsuur, Man bijt hond en het Jeugdjournaal. Op onze site staat een opsomming met scans van diverse artikelen en links naar de programma's op radio en tv.

De festiviteiten zijn gesponsord door de MC Groep, Sequoia, Ernst & Young, Allen & Overy, Hillhorst & Zoon en Total Compliance & Outsource BV.

EUWE OP PLAAT

De single van de Euwe Marsch.

Bijdrage van Jules Welling

Op dinsdag 14 december (2010) luisterde ik naar 'Radio 5 Nostalgie' en viel tussen vijf en zes uur 's avonds in een programma, dat in zijn geheel gewijd was aan Max Euwe, die de volgende dag 75 jaar eerder wereldkampioen geworden was. Het was puur toeval.

Er was een kleinzoon, Magchiel, te gast, maar veel nieuws wist hij niet te brengen. Eddy Sibbing van het Max Euwe Centrum kreeg ruimschoots het woord om reclame te maken voor zijn nieuwe tentoonstelling. Heel interessant was een bandje met de originele toespraak van Euwe na het veroveren van de wereldtitel, opgenomen in 'Hotel Carlton'. Dat had ik nog nooit eerder gehoord. Euwe bedankte het publiek voor het meeleven en beloofde Aljechin een speedige revanche.

Tussendoor werden plaatjes gedraaid. De 'Euwe Marsch' hadden de programmamakers niet kunnen vinden, terwijl één telefoontje naar mij voldoende geweest zou zijn. Bij de 75e verjaardag van Euwe werd daar een plaatje van uitgebracht (45 toeren). Het ging om een compositie van Pierre Palla (tekst) en Lajos Kovacs (muziek) en werd gezongen door Gerard Barbiers, die zichzelf op piano begeleidde met medewerking van het 'dansorgel' De Mortier' (Stemra S 7610). Het is niet een echt verheffende tekst, om het zo maar eens te zeggen, maar omwille van de curiositeit volgt hier de volledige tekst :

Euwe Marsch

Weken lang te schaken tegen zulk een kampioen
Is dat wat... Is dat wat
Altijd maar piekeren, wat zou hij nu gaan doen
Is dat wat... Is dat wat
Nou dan heb je een stel hersens als voorheen Pythagoras
En dan nog te bewijzen dat je hem de baas toch was

Als de dokter achter het schaakbord zit
Speelt hij met wit... of zwart
Aljechin pas dan maar goed op je zaken
Want dan gaat schaken hard om hard
Dat is een Hollander waar een kop op zit
Steeds fris en fit..., ja..., ja...
En dokter Euwe heeft gewonnen
Hiep hiep hoera, hiep hiep hoera

Na een tijd van spanning juichte heel het vaderland
Hij staat voor, hij staat voor
Tegen den beroemde Aljechin hield Euwe stand
Hij staat voor, hij staat voor
En hij offerde pionnen, soms een paard of een kasteel
Maar Holland houdt z'n koningin en dat doet o zo veel

Ik heb deze tekst niet verzonnen, gelukkig
maar, want de tekst wemelt van de fouten.
Euwe was helemaal geen dokter, maar doctor en
hij offerde in de tweekamp van 1935 helemaal
niet zoveel : één keer een paard in de zoge-
naamde 'Parel van Zandvoort' en daar bleef het
bij. De tekst is duidelijk geschreven door een
volslagen buitenstaander.

Het was niet het eerste plaatje waarin de naam
van Euwe voorkwam. Dat staat, voor zo ver ik
weet, op naam van Conny Stuart, die in 1913
geboren werd als Cornelia van Meijgaard in
Wijhe. Ze werd aan het eind van de dertiger
jaren ontdekt door Wim Sonneveld (1917-1974),
die toen net in opkomst was, maar later met
Wim Kan (1911-1983) en Toon Hermans (1916-
2000) tot de grote drie van het Nederlandse

cabaret gerekend werd. Ze trouwde in 1945
maar dat huwelijk werd geen succes. Later werd
ze de vrouw van Joop Doderer, die als Swiebertje
veel succes oogstte. Zij trad zelfs eenmalig op
als juffrouw Saartje, maar had veel meer succes
als de Grand Lady van de Nederlandse musical
in 'Heerlijk duurt het langst' (1965) en de opvolgers
'Met man en Muis' (1969) , 'En nu naar bed' (1971) en
'Wat een planeet' (1973), die Annie M. G. Schmidt
(tekst) en Harry Bannink (muziek) mede voor
haar schreven. In 1988 werd ze onderscheiden
het een Gouden Harp. Daarna trok ze zich terug
uit het theaterleven. Ze stierf in 2010, bijna 97
jaar oud.

In 1954 zong Conny Stuart het liedje waar het
in dit geval om draait, in een show van Wim
Sonneveld, die de muziek geschreven had. De
tekst was van Jacques van Tol. De naam Euwe
kwam erin voor, naast een hele rij andere cory-
feeën. Het was een typisch geval van wat we nu
'name dropping' zouden noemen, maar door
haar speciale uitvoering had ze er toch veel succes
mee. Het nummer heette 'Vervelend', maar is op
latere platen terug te vinden onder de titel 'Ik ver-
veel me zo'. In 2003 werden er twee dubbelcd's met
het werk van Conny Stuart uitgebracht en daarop
is het terug te vinden op de tweede plaat van het
eerste deel. Stuart doet zich daarin voor als een
dame, die alles al gehad heeft en zich daarom ver-
veelt. Het gaat om een live-opname met publiek
en aan de reacties te horen viel haar optreden in
goede aarde. Wie de tekst nu leest, zal moeite
hebben om zich dat voor te stellen.

Het refrein gaat zo :

Ik verveel me zo
Ik verveel me zo
o, o, dewiedewo
Ik heb alles,
ik kreeg alles cadeau
Ik ken iedereen al
Ik verveel me zo

Dat lijkt me niet bepaald verheffend, maar
daarna brandt ze los :

Een heer die ik al jaren ken
Zei laatst : 'Weet u dat ik Clark Gable ben'
Ik keek es op en Zei 'Nou en ?'
Vervelend

Het verkeer op de Munt staat stop voor mij
De koersen op de beurs lopen op voor mij
Lou Bandy vertelt de laatste mop aan mij
Vervelend

Picasso moet nu 's morgens op
Toscanini speelt voor mij bebop
Einstein lost mijn puzzels op
Vervelend

Niets ter wereld is mij te duur
Farook doet voor mij een vermageringskuur
Het Marshallplan betaalt mijn huur

Bertus Aaffes heeft voor mij een voettocht gemaakt
Max Euwe heeft me als kind geschaakt
Jan de Hartog, heb je mijn hemelbed opgemaakt
Vervelend

Jacques Fath ontwerpt mijn lingerie
Johnny Ray even smiles for me
I don't like Ike, but he likes me
Vervelend.

Gaylord Hauser stuurt me vitame B
Tsjang Kai Tsjek stuurt me thee
Minister Drees brengt koekjes mee
Vervelend

Ali Khan was gisteren nog hier
Ik zei : "Je bent te laat, doe geen moeite, my dear,
Ik heb al een verhouding met de Grote Vier"
Vervelend

De vrouwen zijn jaloers, dat weet ik wel
Laatst nog hing Marlene Dietrich aan de bel
Ze riep door de brievenbus : 'Sie sind ein del'

Dat vind ik eeneinig...

Ik weet niet of Euwe dit liedje kende. Hij heeft zich er tegenover mij nooit over uitgelaten en ik ben niet in de gelegenheid geweest hem ernaar te vragen, want toen kende ik het liedje nog niet. Hij wordt hier opgevoerd in een bepaald illuster gezelschap, dat ik graag van enige, zij het beperkte achtergrond voorzie.

- Clark Gable (1901-1960) was in de dertiger jaren van de vorige eeuw dé Amerikaanse held van het witte doek. Hij werd vooral bekend door zijn rol als Rhett Butler in de klassieker 'Gone with the wind' uit 1939, waarin Vivian Leigh zijn tegenspeelster was.
- Lou Bandy (1890-1959), die eigenlijk Lodewijk Dieben heette, was voor de oorlog één van de populairste zangers in Nederland. Tot zijn bekendste liedjes behoorden 'Zoek de zon op', 'Schep vreugde in het leven' en 'Louise zit niet op je nagels te bijten'.
- Pablo Picasso (1881-1973) was één van de grootste kunstenaars van de vorige eeuw. De Spanjaard liet een zeer omvangrijke oeuvre na, waarvan het grote doek 'Guernica' over het bombardement op het gelijknamige plaatsje wellicht het bekendst geworden is.
- Arturo Toscanini (1867-1957), een Italiaan, werd in zijn tijd algemeen gezien als de beste dirigent ter wereld. Hij werkte samen met de beste orkesten en solisten uit de eerste helft van de vorige eeuw.
- Albert Einstein (1879-1955) werd in Duitsland geboren, maar woonde ook in Zwitserland en de Verenigde Staten. Deze natuurkundige, die in 1921 de Nobelprijs kreeg, wordt algemeen gezien als één van de grondleggers van de

moderne natuurkunde. Vooral zijn 'relativiteitstheorie' is van grote betekenis geweest.

- Farook (1920-1965) was de laatste koning van Egypte en regeerde van 1936 tot 1952, toen hij afgezet werd door de latere, eerste president van dat land, Nasser. Hij ging in ballingschap in Italië.
- George Marshall (1880-1959) was Amerikaans minister van Buitenlandse Zaken. In 1948 kwam hij met een zeer omvangrijk plan om West-Europa te helpen bij de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog. Daar was 12,4 miljard dollar mee gemoeid. Ook Nederland profiteerde daarvan.
- Bertus Aafjes (1914-1993) was een Nederlands dichter, die vooral succes had met zijn bundel 'Een Voetreis naar Rome' uit 1946. Die bundel behoort nog steeds tot één van de best verkochte uit de Nederlandse poëzie.
- Jan de Hartog (1914-2002), Nederlands romancier, wiens bekendste boek 'Hollands Glorie' is, dat ook verfilmd werd. Hij schreef ook een succesvol toneelstuk, 'Het Hemelbed', waarnaar in deze tekst verwezen wordt.
- Jacques Fath (1912-1954) was een Frans modeontwerper, die samen met Christian Dior en Pierre Balmain Parijs op de kaart zette als dé modestad van de wereld. Hij ontwierp ook de kostuums voor een aantal belangrijke Franse films.
- Johnny Ray (1927-1990) was een Amerikaanse zanger uit het pre-rock'n'roll-tijdperk, die later ook in Europa wist door te breken. Hij scoorde zijn grootste hit met het nummer 'Just walkin' in the rain'.
- Ike Eisenhower (1890-1969) was opperbevelhebber van de Geallieerden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Later werd hij de 34e president van de Verenigde Staten (1953-1961). Zijn eigenlijke voornaam was Dwight.
- Gaylord Hauser (1895-1984) was een dieetgoeroe van het eerste uur. Hij was Duitser van geboorte, maar bracht een groot deel van zijn leven door in de Verenigde Staten. Hij waarschuwde vooral tegen overmatig suikergebruik.
- Tsjang Kai Tsjek (1887-1975) was een Chinees politicus en vrijheidsstrijder, maar hij moest het afleggen tegen Mao en vluchtte naar Formosa, het huidige Taiwan, waarvan hij de eerste president werd.
- Willem Drees (1886-1988) was een Nederlands politicus van PvdA-huize. Van 1948 tot 1958 was hij minister-president. Hij werd vooral beroemd door de invoering van de Algemene Ouderdomswet (AOW). 'Trekken van Drees' werd een staande uitdrukking in het Nederlands.
- Ali Khan (1911-1960) was een Pakistaanse prins, die trouwde met de bekende filmster Rita Hayworth, één van de eerste echte society-huwelijken. Hij werd later vice-president van de Verenigde Naties.
- De Grote Vier : hiermee wordt bedoeld op de vier landen, die na de Tweede Wereldoorlog het politieke wereldtoneel beheersten : de Verenigde Staten, de Sovjet-Unie, Engeland en Frankrijk.
- Marlene Dietrich (1901-1992) was een Duits-Amerikaans actrice en zangeres, die vooral beroemd werd door haar rol in de film 'Der Blaue Engel'. Haar liedje 'Lili Marleen' was in de oorlog een hit aan beide zijden van het front.

Noodgedwongen zijn dit zeer beknopte karakterschetsjes, maar dit is niet zo maar een rijtje, waarin Euwe figureerde. Het ging om stuk voor stuk belangrijke personen uit het midden van de vorige eeuw. Over de keuze daarvan valt een hele boom op te zetten, maar dat neemt niet weg, dat Euwe er wel tussen stond.

Het tweede leven van een dichter: Cees Buddingh' als schaker

Een bijdrage van Ruud Aalbersberg

Bij de oudere generatie is Cees Buddingh' (1918–1985) – hierna afgekort tot CB – nog een begrip. Deze dichter van het nonsense verse maar ook van sonnetten en vrije verzen, dagboekschrijver, groot kattenliefhebber, recensent, vertaler, literatuur docent, sportjournalist, genoot in de decennia 60/80 algemene bekendheid, mede door zijn medewerking aan het Tv-programma Poets. Zijn vele voordrachten, ook op middelbare schoolavonden, met die merkwaardige lijzige stem, droegen ook aan die bekendheid bij. Zijn grootste bekendheid genoot hij vanwege zijn gedichten en zijn dagboeken, vol aforismen en anekdotes.

In veel gedichtenbundels is zijn bekendste gedicht *Blauwbilgorgel* te vinden:

Ik ben de blauwbilgorgel,
Mijn vader was een porgel,
Mijn moeder was een porulan,
Daar komen vreemde kind'ren van,
Raban! Raban! Raban!

Dan volgen nog drie strofen. Maar dat hij als dichter veel meer in zijn mars had bewijst zijn prachtige gedicht *Soms, 's avonds*, over zijn overleden vader die hem laat in de avond op zijn kamer even komt groeten en vraagt hoe het met een ieder gaat.

Wat mij in CB intrigeerde was echter zijn grote belangstelling, zelfs fascinatie- bijna obsessie al zou hij dat zeker ontkennen – voor het schaken. Kon deze verdienstelijke literator, jarenlang

lid van de Dordrechtse Schaakclub (DSC), zelf ook behoorlijk schaken? Wat bracht hij daar eigenlijk van terecht? Wat schreef hij over zijn schaakpassie in zijn dagboeken? Komen daarin ook partijen voor? Heeft hij ook over het schaken gedicht?

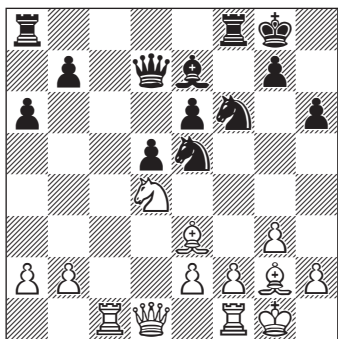

Hieronder wil ik de lezer deelgenoot maken van mijn verkenning, te beginnen bij zijn partijen, daarna enkele schaakgedichten, tenslotte enige bijzondere passages uit zijn dagboeken uit de periode 1967–1985. Het zal u duidelijk worden dat u zijn werk weer eens uit uw boekenkast of uw bibliotheek zou moeten halen!

CB als schaker

Ik wierp de vraag op welk niveau nu CB schaakte. Is een dergelijk oordeel, bijvoorbeeld uitgedrukt in Elopunten, na zoveel jaren wel mogelijk? Je zou wellicht nog met zijn schaakpartners, voor zover in leven, moeten spreken. Beter lijkt het mij op zijn partijen af te gaan, al is dat natuurlijk een selectie in opwaartse richting. De lezer zelf moet maar een inschatting maken aan de hand van de volgende vier partijen of partijfragmenten, in willekeurige volgorde geplaatst. De invloed van Tarrasch, de grote Duitse wereldkampioen, was daarbij zijn evidente voorbeeld.

In zijn partij uit 1946 tegen Huib van Namen – die ik op internet ontdekte – speelt hij met zwart de Tarraschverdediging van het gewei-gerde Damegambiet. De stand na zijn 16e zet is als in het diagram. De stand is materieel gezien in evenwicht.

Huib van Namen – Cees Buddingh

17.Lf4 Ld6 18.Lh3 Tae8! 19.e3 g5 20.Lxe5 Lxe5
21.Dd3 Df7? 22.Pxe6 g4 23.Pxf8 gxh3 24.Pg6
Lxb2 25.Tc2 Pg4 26.Pf4 d4 27.Txb2 dxe3 28.fxe3
Txe3 29.Dg6+ Dxg6 30.Pxg6 Td3 31.Txb7 Pe3
32.Tf8 1-0

Het is duidelijk dat CB, vaak/doorgaans, spelend in het eerste tiental van bovengenoemde schaakclub, ondanks deze verliespartij, een heel behoorlijke schaker was. Onbekend is helaas hoe CB zelf over deze partij dacht, want die is eerst lang na zijn overlijden boven water gekomen.

Aardig is ook de partij die hij eind jaren vijftig speelde tegen J. Hilkhuyzen, die voor Delft 1 uitkwam. Ik geef hier slechts de zetten, niet het leerzame en geestige commentaar van Orbaan, die behalve een vriend kennelijk ook een soort trainer/mental coach en soms ook archivaris, van hem was.

Cees Buddingh - J. Hilkhuyzen

1.e4 e5 2.Pf3 Pc6 3.Lb5 a6 4.La4 Pf6 5.De2 Le7
6.c3 d6 7.d4 b5 8.Lc2 Lg4 9.d5 Pa5 10.h3 Ld7
11.Pbd2 c5 12.b4 Pb7 13.a4 0-0 14.La3 Dc7
15.axb5 axb5 16.0-0 cxb4 17.Lxb4 Pc5 18.Ld3
Pxd3 19.Dxd3 Ph5 20.Pxe5 Pf4 21.Df3 Lxh3
22.Dxf4 dxe5 23.De3 Lxb4 24.cxb4 Ld7 25.Dc5

Db7 26.Txa8 Txa8 27.Pb3 f6 28.Dd6 Le8 29.Tc1
Ta7 30.De6+ Kf8 31.Pc5 De7 32.Db6 Df7
33.Pe6+ Kg8 34.Pc7 Ta2 35.Db8 1-0 (dagboek-
notitie 5.11.1968)

CB noemt dit wel een aardige partij, waar hij nog altijd een beetje trots op is. Vooral het einde spreekt hem aan: “tot de geweldigste ogenblikken in iemands leven horen trouwens die momenten waarop je tegenstander aan de andere kant van het bord met een al dan niet rood aangelopen gezicht zijn koning omlegt. Ik geloof zelfs dat je eigenlijk alleen voor die enkele seconden schaakt – schakers zijn agressiever dan u denkt.” (dagboeknotitie 5.11.1968)

In tegenstelling tot de eerste hier weergegeven partij weten wij gelukkig wel hoe CB over de volgende simultaanpartij dacht tegen de grote Svetozar Gligoric, vele malen deelnemer aan de interzonale toernooien voor het wereldkampioenschap.

Svetozar Gligoric - Cees Buddingh

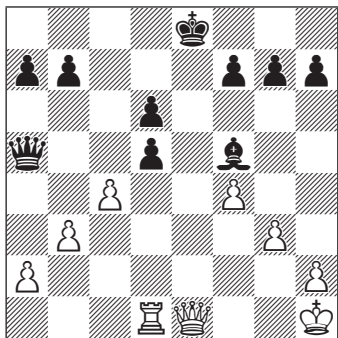
1.e4 c5 2.Pf3 e6 3.d4 cxd4 4.Pxd4 a6 5.Ld3 Dc7
6.c4 Pc6 7.Le3 Lc5 8.Pc2 b6 9.0-0 Pge7 10.Pc3
Lb7 11.a3 Tc8 12.b4 Lxe3 13.Pxe3 Pe5 14.Le2 0-0
15.Tc1 f5 16.f4 P5g6 17.e5 Tfd8 18.Dd6 Dxd6
19.exd6 Pc6 20.Pa4 Pd4 21.Ld3 Tc6 22.c5 bxc5
23.Pxc5 Lc8 24.Pc4 Pb5 25.Pa5 Tb6 26.Lxb5 axb5
27.Tcd1 Ph8 28.Td4 Pf7 29.Tfd1 h6 30.Kf2 g5
31.g4 Kg7 32.Ke3 Kf6 Remise op voorstel van
zwart.

CB is, je zou zeggen uiteraard, dolgelukkig met deze partij die hem niet alleen fl. 7,50 (sic) opleverde maar ook de complimenten van zijn zoons – je lijst die partij toch zeker in, Pa? Verder vraagt hij zich af of hij die partij had kunnen winnen op de 17e zet (paardoffer op e5), een suggestie die later door Hans Ree als volko-

men verkeerd van de hand wordt gewezen, want zwart staat dan volstrekt verloren. Komisch is te lezen dat hij pas na deze remisepartij beseft dat je ook als simultaanspeler remise mag aanbieden en niet op een aanbod van je veel sterkere tegenstander hoeft te wachten. Als hij dat eerder had beseft had hij wellicht ook remise kunnen maken met Geller en Kortsjnoj, verzucht hij (9 februari 1972).

Curieus is zijn dagboek aantekening van 22.8.1977 waarin een partij uit 1959 tussen LSG-speler W.L. Groeneveld en CB zelf, opnieuw voorzien van het aan Orbaan gevraagde commentaar, wordt gepubliceerd. Kennelijk heeft die winstpartij hem jarenlang door het hoofd gespoekt. Ik geef die partij zonder Orbaans stimulerende kritiek.

W.L. Groeneveld - Cees Buddingh

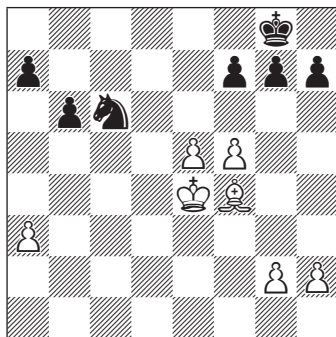
Stelling na 31.De1+

1.c4 Pc6 2.Pc3 Pf6 3.g3 e5 4.Lg2 d6 5.d3 Le7
6.Pf3 0-0 7.Pd5 Pd4 8.Pxd4 exd4 9.0-0 c6
10.Pxe7+ Dxe7 11.e4 dxe3 ep 12.Lxe3 Le6 13.Tc1
Tfd8 14.Te1 Dd7 15.Lg5 Pg4 16.Lxd8 Txd8
17.Tc2 Pe5 18.De2 Lg4 19.f3 Lf5 20.Td2 Te8
21.Kh1 Kf8 22.Df1 Le6 23.b3 Dd8 24.d4 Da5
25.Tdd1 Pg6 26.f4 Pe7 27.Lh3 Pf5 28.d5 cxd5
29.Lxf5 Lxf5 30.Txe8+ Kxe8 31.De1+ (Zie dia-

Analyse met Boris Spassky.

gram.) 31...Le4+!! 32.Kg1 Dxa2 33.Td2 Dxb3
34.cxd5 Df3 0-1

Viktor Kortsjnoj - Cees Buddingh

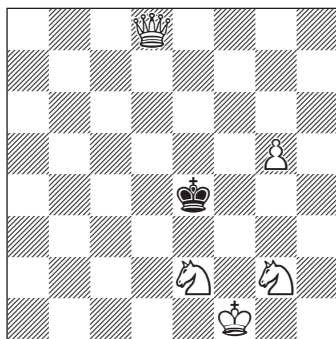
Onderhoudend is zijn verslag van zijn simultaan tegen Viktor Kortsjnoj, waarop hij zich grondig voorbereidde. Tijdens zijn partij observeert hij deze kettingroker nauwlettend, kent zijn favoriete sigarettenmerk. Hij verliest, maar het werd geen inmaakpartij, won zelfs een pion, maar kwam in een eindspel terecht (zie diagram) dat remise te houden was, maar gelet op tijdsgebrek kon hij de juiste verdediging tegen

de binnen dringende witte koning niet vinden.
(dagboek aantekeningen van 13.2. en 14.2.1968)

CB was overigens niet alleen enthousiast voor simultaans maar bezocht ook met grote gretigheid de OHRA- en Interpolistoernooien uit die decennia. Daar trof hij dan niet alleen Orbaan, daar vaak scheidsrechter, maar ook de Nederlandse (sub)top, met spelers als Böhm, Timman, Langeweg, Spanjaard, Withuis, Krabbé. Voor zover mogelijk knoopte hij met buitenlandse spelers een gesprekje aan: Karpov moet eens naar Dordt zijn gereisd om daar op aanraden van CB postzegels te kopen, en Larsen vond hij na een kort gesprek maar een onsympathieke man.

Jan Timman is zijn held, noemt hem een beter schaker dan Euwe in zijn beste dagen, en gaat door een diep dal wanneer die in het befaamde toernooi in Rio de Janeiro, na zes ronden, maar niet op gang blijkt te komen. En dat ondanks die supergeheime trainingsmatch met Polugajevski in de krochten van een Interpolis-bijgebouw in Tilburg! (2.10.1979)

Laat ik dit ‘schaaktechnische’ gedeelte eindigen met zijn schaakprobleem begin 1946 in het Tijdschrift van den Koninklijken Nederlandschen Schaakbond gepubliceerd, maar pas weer in 1970 teruggevonden. Zie diagram. Merkwaardigerwijs dacht CB lange tijd dat hij dit probleem in Zonnegloren had gecomposeerd, maar volgens Orbaan, de andere hoofdrolspeler in mijn verhaal, was het jaren later. (26.11.1970)

wit geeft mat in 3

Schaakgedichten

Waar het gaat om zijn schaakgedichten, kies ik eerst een sonnet, dat eertijds – dankzij Orbaan, schaakmedewerker van die krant – ook de NRC haalde. Een gedicht over een partij die hij in het sanatorium Zonnegloren, waar hij vanwege zijn TBC kuurde, halverwege de Tweede Wereldoorlog gespeeld zou hebben, volgt daarna:

Bij een vroege partij van Jan Timman

*'k Zag je voor het 't eerst, Jan, bij een wedstrijd tussen
Dordrecht en Delft. Jij speelde aan 't tweede bord
tegen Leo Jansen. Je was nog maar veertien,
maar al na 'n uur had Leo zo'n rood hoofd.*

*Zelf zat ik aan bord acht. En telkens als ik
gezet had ging ik even kijken of hij
nog altijd leefde; twee pionnen achter,
maar ongelijke lopers en iets meer tijd.*

*Je zat erbij als 'n dromerig leerling-beultje,
haast verontschuldigend, alsof jij 't ook
graag anders had gezien, maar ja: het moest.*

*Het was je vak, daarvoor was je gekomen.
Toen Leo er toch nog remise uit goochelde
keek je eerder beteuterd dan bedroefd.*

benieuwd hoe dit gedicht er in de nieuwe editie *Verzamelde Gedichten*, die met medewerking van onder andere het CB Genootschap dit najaar zal verschijnen, uit zal zien.

Ziet CB overigens parallellen tussen het dichten en het schaken? Ja, heel duidelijk zegt hij ergens in zijn dagboek: in beide gaat het immers in de allereerste plaats om het scheppen van spanningen. Jammer genoeg werkt hij dit interessante punt niet uit.

Grappig is zijn mijmering over welke boeken hij naar een onbewoond eiland zou meenemen. Horen daar schaakboeken ook bij? Jazeker, naast bv Kafka's dagboeken of de gedichten van Lucebert, belandt ook het boek van Tartakower en Dumont *500 Master Games of Chess* in zijn bagage plus uiteraard bord en stukken.

D5. – Pak. – Dame maal. – Wat? Dame maal??

Paard naar c3. Ik zal 't je wel eens afleren

om dat soort zetten tegen mij te spelen.

Dame e6? Vooruit dan koning f2.

Loper c5 schaak? Laat mij niet lachen: d4.

Loper e7? Noem je dat ook nog schaken?

Loper b5! – C6. – Toren e1.

Nu zul je wel wegmoeten met die dame.

Wat?? Pak je op e1 en daarna op

c6? Hup, paard b5. Paard a6? Arme

Constant. Loper slaat f_4 ! En met zo'n

puinhoop wist hij soms nog remise te maken.

Een beetje schaker herkent in deze ‘partij’ onmiddellijk het Koningsgambiet, een opening die in de toernooipraktijk nauwelijks voorkomt, maar zich wel heel goed leent voor een ontspannen gevecht tussen twee vrienden die liggen te zonnen in het middenvak van een sanatorium. Jammer alleen dat vermoedelijk de drukker – de bundel is na het overlijden van CB uitgegeven – met zijn notatie de mist in gaat: het zinnetje “Pak je op e1 en daarna op c6?” zal wel moeten zijn: “Pak je op e1 en daarna met de pion (of: en daarna op b5)”, want anders is het verloop van de partij niet meer te volgen. Ik ben

De lezer zal begrijpen dat met deze introductie van CB als auteur/dichter maar vooral als schaker zeker niet het laatste woord over CB is gezegd. Onuitgediept bleef hier zijn uitstapje

Schaakcollage van Cees Buddingh

naar de beeldende kunst in de vorm van schaak-
kastjes – in de trant van Spoerri of Cornell,
waartoe bijvoorbeeld de bekende Galerie
Brinkman in Amsterdam hem aanspoorde,
maar waarmee hij ook elders in het land en
zelfs in Brussel exposeerde. (13.2.1976) Deze
collages gaven hem weliswaar veel voldoening
maar, gelet op de stapel Avenue's die daarvoor
nodig waren, bracht het, zo moppert hij ,
eigenlijk niets op! Overigens had CB een zeer
grote belangstelling voor de beeldende kun-
sten, sleepte zijn kinderen naar en door de Tate
Gallery en genoot van de brieven van Delacroix.

Graag had ik ook nog iets geschreven over van
wie en hoe CB het schaken leerde, welke groot-
meesters en partijen hij bestudeerde, naast de
vereerde Tarrasch van zijn jeugd. Ergens is er
nog dat bijzondere verhaal over een met een
neefje opgericht privé jeugdschaakblad, waarbij
CB de identiteit van bijvoorbeeld Aljechin aan-
nam. Genoeg redenen dus om zijn dagboeken,
met zijn vele vermakelijke anekdotes, eens op te
vragen en ook als schaker verder te genieten!

Op 24 november 1985 overleed CB plotseling in
het ziekenhuis, na een periode waarin hij zich al
niet erg goed voelde en een operatieve ingreep
die niet erg gevaarlijk leek. Zijn voorlaatste
van hem gepubliceerde dagboeknotitie luidde:
Vanochtend had ik met Roel naar de achtste
ronde van het Interpolistoernooi zullen gaan,
om de langzamerhand bekende reden, moeten
afbellen. Ik hoor net van Hans Böhm in *Langs de
lijn*, dat ik heel wat heb gemist. Misschien komt
Roel nog even verslag uitbrengen (...). (8.9.1985)

Geraadpleegde publicaties van De Bezige Bij

C. Buddingh'; Gedichten, 1974 – 1985; 1986
C. Buddingh'; Wat je zegt dat ben je zelf,
(23.11.1967 – 1.1.1970); 1970

C. Buddingh'; Verveling bestaat niet, (22.1.1970
– 2.5.1972); 1972
C. Buddingh'; En in een mum is het avond,
(8.5.1972 – 8.8.1974); 1975
C. Buddingh'; Een mooie tijd om later te wor-
den, (17.4.1974 – 30.8.1977); 1978
C. Buddingh'; Dagboeknotities 1967 – 1972;
1979
C. Buddingh'; Dagboeknotities
(31.8.1977 – 15.10.1985); 1986
Een stem om niet te vergeten, C. Buddingh',
1918-1985 (met cassettebandje); samengesteld
door J. van Halen e.a.; 1986

Voorts:

A.Koopman, Een zwarte pion naast een glas
bier: wat een pointe
Over Cees Buddingh' (1918 – 1985) en het
schaakspel, in: SIC, 1991,nr.3, 14- 33
Lazy Bones, Cees Buddingh' jaarboek 2005,
onder redactie van Wim Huijzer en Peter
de Roos, 2005 met bijdragen van o.a. Roel
Leentvaar en Hans Ree
Hans Ree, Leedvermaak, NRC , 11.10.2003

Roel: bedoeld is hier zijn boezemschaakvriend
Roel Leentvaar. Enige vluggertjes met deze zijn
ergens in zijn dagboeken opgenomen.

Met dank aan: Wouter Noordkamp, Hans
Wolthuis (SV Voorschoten), Ton Geerts en
Samantha van der Wolf (RKD).

Tot slot: schakers die ooit een partij met CB
hebben gespeeld en de notatie nog hebben wor-
den vriendelijk verzocht een kopie naar Ruud
te zenden. Bij voldoende reacties kan hij er dan
wellicht een klein boekje van maken.
(G.Mahlerlaan 40, 2253 EB Voorschoten of
roaallbersberg@hetnet.nl)

Op 8 november 1986 werd het Max Euwe Centrum aan de Paleisstraat geopend en op 13 december 1991 werd de huidige locatie in gebruik genomen. Eind 2011 zullen we uitgebreid stilstaan bij dit 25-jarig jubileum. De enige nog levende oprichter van de Stichting Max Euwe Centrum, Leo Diepstraten, geeft in het volgende artikel kort de ontstaansgeschiedenis van het MEC weer. In Nieuwsbrief 77 komen we uitgebreid terug op de geschiedenis van het MEC in de afgelopen 25 jaar.

Een bijdrage van Leo Diepstraten

Eind 1981-begin 1982 riep Henk Wille (de toenmalige voorzitter van de KNSB – red.) een comité bijeen, bestaande uit Ineke Bakker, Jur ten Have, Frans Wijnands, Leo Diepstraten en Henk Wille zelf, om ons te bezinnen hoe de gedachtenis aan Euwe levend gehouden zou kunnen worden. Er werden allerlei wilde gedachten op tafel gelegd, onder andere het oprichten van een standbeeld van Euwe ergens in Amsterdam. Ik kende Euwe goed uit de tijd dat we beiden verbonden waren aan de Alexander Rueb-Stichting, welke destijds vooral gericht was op de eindspelstudie. Ik heb toen het idee op tafel gelegd van een studie- en ontmoetingscentrum, waarbij ikzelf dacht aan de studie van het schaken in ruime zin. Dit idee is door het genoemde comité overgenomen en verder uitgewerkt. Het was duidelijk, dat daartoe eerst de nodige financiën bijeen gebracht dienden te worden. Daar bleken vier jaar voor nodig. Over de locatie waren er aanvankelijk wat vage ideeën. Onder andere is er een pand aan de Nieuwe Amstelstraat geopperd. Toen De KNSB ten slotte ging verhuizen van de Passeerdersgracht naar het gebouw van de 'Grote Club' in de Paleisstraat, bleek daar genoeg ruimte om een

Leo Diepstraten in het MEC.

studie- en ontmoetingscentrum in te richten, zij het op bescheiden schaal.

Twee afgestudeerden van de Reinward-academie werden in de arm genomen om het Centrum in te richten. Jeroen Dijkstra, één van de twee, heeft daar aanvankelijk een bureau gekregen en heeft de eerste tijd als betaalde kracht een kleine museumruimte vormgegeven. Het was al spoedig duidelijk, dat een betaalde kracht metertijd een probleem kon worden. Op 8 november 1986 werd het Centrum officieel geopend. Toen ik in 1988 met prepensioen (de VUT) ging, kreeg ik plotseling volop tijd mij dagelijks in te zetten, waarbij ik begonnen ben een studiebibliotheek op te bouwen met 250 dubbel exemplaren van de Alexander Rueb-bibliotheek en een aantal boeken van het persoonlijk bezit van de erven Euwe. Ten Have had het grootste deel in kaart gebracht en aan de UB (bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam) aan het Koningsplein overgedragen. Hoe het verder gegaan is met de uitbreiding van de bibliotheek, kan men lezen in de "Nieuwsbrief" van het MEC, die in januari 1988 voor het eerst verscheen.

ACTIVITEITEN IN HET MEC

Op woensdag 25 mei zal Yasser Seirawan een training geven naar aanleiding van zijn laatste boek "Chess Duels: My games with the World Champions". Yasser zal enkele van zijn beste partijen – tegen wereldkampioenen – behandelen. De training is bedoeld voor spelers met een rating van 1800 en hoger. Opgave verplicht.

Zaterdag 25 juni is het jaarlijkse pleinfestival van 13.00–18.00 uur.

Nadere informatie over onze activiteiten is te vinden op onze website.

BOEKENBEURS

Op **zaterdag 21 mei** is onze halfjaarlijkse boekenbeurs. We zijn open van 11.00–14.00 uur. Particulieren kunnen tot woensdag 18 mei een tafel reserveren: euwemec@xs4all.nl of 020-6257017.

CINÉMAX

Programma CinéMax filmfestival
Zaterdag 7 mei 2011 van 12.00 tot 17.00 uur

Het schaakspel lijkt op een film. Elke zet representeert een volgend frame. Schaken is een dankbaar object voor vele filmmakers gebleken en het MEC heeft een redelijk uitgebreid audiovisueel archief, dat we de afgelopen jaren hebben gedigitaliseerd. Wij willen u daar graag een selectie van tonen.

Zaal 1 "Fischer, Karpov en Kasparov"

12.00 – 12.45 *The Mad Genius of Bobby Fischer* (2006)
Documentaire over de WK-match van 1972. Geïnterviewd worden: Bobby Fischer, Boris Spassky, Larry Evans, Robert Byrne, Alexander Cockburn, Nikolai Krogius en anderen.

12.45 – 13.00 *Fischer op de Filipijnen*
Drie fraaie fotocollages van Bobby Fischer tijdens zijn bezoek aan de Filipijnen als eregast

Een volle Spiegeltent keek woensdag 15 december naar onze compilatie van Polygoonbeelden over Euwe.

van president Marcos. We zien een zeer ontspannen Fischer schaken, dansen, tennissen, dineren en tijdens een boottochtje.

13.15 – 14.35 *The great chess movie* (1982)
Tijdsdocument waarin de internationale schaakgemeenschap gecast is als voor een klassieke western. Anatoly Karpov, Viktor Korchnoi en Bobby Fischer domineren de film.

13.00 – 14.00 Hein Donner - Ein heldenleben (1996)
Vermakelijk mozaïek over J.H. Donner.

14.15 – 15.05 Schaken met Jan Timman (1998)
Jan Timman geeft uitleg over het spel. Tussen de bedrijven door bezoekt hij samen met Genna Sosonko Moskou en worden spelers geïnterviewd. In „Wisseling van de wacht“ wordt de 16e partij uit de WK-match 1985 tussen Karpov-Kasparov geanalyseerd. In „Leerling verslaat meester“ behandelt Timman de partij tussen Gari Kasparov en Vladimir Kramnik in Dos Hermanas 1996.

15.15 – 15.45 Max Euwe in het Polygoon (2010)
Compilatie – gemaakt door het MEC – van al het polygoonmateriaal over Max Euwe.

15.50 – 16.15 Euwe 75-jaar wereldkampioen (2010)
Ter gelegenheid van dit jubileum stelde het MEC een dvd samen met een uitgebreid interview uit 1981 van Karel Prior met Max Euwe bij de AVRO. Foto's uit het MEC-archief en foto-albums van de familie Euwe ondersteunen het interview visueel.

Zaal 3 “Divers beeldmateriaal”

Vanaf 12.00 zijn er diverse compilaties van beeldmateriaal, animaties, documentaires en speelfilms, zoals Searching for Bobby Fischer, Diagonale du fou en The Luzhin defence te zien.

Op verzoek kan ook beeldmateriaal uit de andere zalen herhaald worden.

14.45 – 16.30 Game over; Kasparov and the machine (2003)
Achtergronden bij de epische strijd tussen Kasparov en Deep Blue in 1997.

Zaal 2 “Nederlandse schaakkoningen”

12.00 – 12.50 Euwe Markant (1975)
Een klassieke documentaire over het leven van Max Euwe. Alexander Münninghoff interviewt onder andere Euwe, Donner en Ree.

UITSLAG SCHAACCANON

Op de Euweborrel van 15 december 2010 werd de uitslag van de Schaakcanon bekend gemaakt.

Tussen begin november en 14 december hebben vele duizenden internetters de schaakcanon van het Max Euwe Centrum bekeken. Meer dan 160

*Foto's van de top-15 van de Schaakcanon worden
getoond door vrijwilligers van het MEC.*

daarvan hebben hun voorkeur doorgemailed. Iedereen kon zijn top-6 aangeven, waarbij de nummer een 6 punten en de nummer zes 1 punt kreeg.

Reeds na een week was er sprake van “de grote drie” (Euwe, Timman en Donner – in die volgorde) en “de kleine drie” (Bouwmeester, Böhm en Van Wijgerden). De kleine drie wisselde wekelijks van plek, maar tenslotte eindigde “mister Chess” Hans Böhm als 4e. De strijd om de andere plaatsen in de top-15 was spannend, maar uiteindelijk kreeg Anish Giri (nu al!) de voorkeur van de stemmers. Opvallende namen in de top zijn Kuijpers, Withuis, Rueb,

Van Oosterom en Krabbé, die vooral door hun functie als bestuurder / organisator / maecenas / auteur een voorname rol hebben gespeeld in schakend Nederland.

Hieronder de gehele top-15 van de Schaakcanon van het Max Euwe Centrum:

- 1 Euwe 865
- 2 Timman 651
- 3 Donner 388
- 4 Böhm 180
- 5 Van Wijgerden 172
- 6 Bouwmeester 161
- 7 Giri 86
- 8 Ree 80
- 9 Kuijpers 71
- 10 Withuis 64
- 11 Heemskerk 61
- 11 Van Wely 61
- 11 Rueb 61
- 14 Sosonko 60
- 15 Van Oosterom 48
- 15 Krabbé 48

Eind 2011 gaat ook www.schaaksite.nl een schaakcanon publiceren. Deze canon zal veel uitvoeriger worden dan de canon van het MEC.

BOEKEN EN RECENTE AANWINSTEN

Een bijdrage van Evert-Jan Straat

De volgende uitgaven ontving het MEC van uitgeverij New in Chess.

Viktor Moskalenko: *The Wonderful Winawer*. New in Chess, 2010. 272 pagina's. € 21.95

In deze uitgave over het Frans behandelt de auteur op geheel eigen wijze alle varianten van

de Winawer. Met aandacht voor de historie laat hij enkele beroemde partijen zien van adepten uit het verleden zoals Botwinnik en Uhlmann maar de hoofdmoot vormen partijen uit het laatste decennium. Zoals Kortchnoi in het voorwoord opmerkt, is het een groot voordeel dat Moskalenko deze opening zelf speelt en daardoor een goed begrip heeft van de ideeën en de dynamische mogelijkheden. Moskalenko

verwijst regelmatig naar zijn vorige boek *The Flexible French* en geeft aanvullingen op het hoofdstuk dat de Winawer behandelt. Het best kunnen deze boekwerken in samenhang met elkaar worden bestudeerd. Deze Francophile, om Moskalenko te citeren, geeft een spervuur van ideeën, adviezen, waarschuwingen en mogelijkheden. Dit maakt het tot een aantrekkelijk en interessant boek voor de betere clubpeler.

Yuri Yakovich: *Sicilian Attacks. New in Chess, 2010. 208 pagina's. € 19.95*

Hoe kan je het beste een ingewikkelde opening als het Siciliaans bestuderen? Het eindeloos memoriseren van varianten heeft weinig zin, wanneer de kennis van het specifieke systeem niet ondersteund wordt door begrip van de algemene principes van een bepaalde variant. In deze uitgave geeft Yakovich aan de hand van bepaalde thema's uitleg over verschillende stellingstypen zoals die kunnen ontstaan in de Scheveningen, de Taimanov, de Rauzer en de Drakenvariant. Aan de hand van 32 uitvoerig geanalyseerde partijen, steeds met tegengestelde rokades, licht de auteur de thema's toe. Elk hoofdstuk eindigt hij met conclusies. Dit is een belangwekkend middenspelboek waar aan consciëntieus is gewerkt. Wie deze uitgave bestudeert, kan zich doelmatiger richten op de daadwerkelijke studie van het Siciliaanse openingslabrynt.

Evgeny Sveshnikov: *The Complete c3 Sicilian. New In Chess, 2010. 574 pagina's. €28.95*

In dit omvangrijke openingsboek heeft Sveshnikov al zijn ervaringen met de Alapin-variant vastgelegd. Veertig jaar geleden begon hij deze variant te spelen en het heeft hem goede resultaten opgeleverd. Objectief gezien vindt hij 2.Pf3 en 3.d4 sterker maar om praktische redenen beveelt hij dit systeem aan. Zwart

heeft twee volwaardige antwoorden namelijk 2....d5 en 2....Pf6, die hij zeer uitvoerig behandelt. Het boek is zo dik omdat Sveshnikov alle fasen van de partij analyseert en erg veel voorbeelden en opgaven geeft. Alternatieven op de tweede zet zoals 2...e6 beschouwt hij als minder goed; want dan speelt wit de doorschuifvariant van het Frans, die hij als gunstig voor wit beoordeelt. Bij de gemiddelde clubspeler is de Alapin altijd redelijk populair geweest maar op grootmeesterniveau wordt deze variant voornamelijk als verrassingswapen gebruikt. Een onmisbaar boek voor iedereen die de Alapin-variant speelt of zich ertegen wil wapenen.

Jeroen Bosch (editor): *SOS – Secrets of Opening Surprises.*

Volume 13. New in Chess, 2011. 144 pagina's. € 19.95

Deze uitgave begint met de SOS Files. Dat zijn partijen met aanvullingen op een verrassingsvariant uit een vorig nummer. Voor de beste partij wordt een prijs van € 250 uitgelooft. De meest excentrieke variant in dit nummer is de North Sea Defence die ontstaat na 1.e4 g6 2.d4 Pf6 3.e5 Ph5. Magnus Carlsen speelde deze uitdagende verdediging onlangs tegen Michael Adams. Carlsen verloor maar dat lag niet direct aan de opening. Verder zijn er bijdragen van Kogan, Simon Williams, Landa, Finkel, Flear, Reinderman, Grivas, Mikhachishin, John van der Wiel en Ian Rogers. De SOS-liefhebbers kunnen weer een half jaar vooruit!

Matten nr. 8 Schaakverhalen *New in Chess, 2010. 128 pagina's. € 11.95*

In een uitvoerig artikel beschrijft Sosonko het turbulente leven van Mikhail Tal. Ze ontmoeten elkaar midden jaren zestig en ook na het vertrek van Sosonko naar het Westen bleven ze bevriend. Het is een onthullend portret met veel onbekende feiten van een bohemien die regelmatig met de Sovjetautoriteiten in aanvaring kwam. Zijn grootheid als schaker zorgde

ervoor dat hij toch het leven kon leiden zoals hij wilde. Vermeldenswaard is het dagboek dat Eric van Reem bijhield toen hij voor Anand en zijn team in grote haast de reis per auto naar Sofia moest organiseren voor zijn WK- tweekamp tegen Topalov. John Kuijpers schrijft een verhaal over Anish Giri en typeert hem als een meedogenloos jongetje. Aardig is het artikel van Martin van Neck over de Eerste Dag-enveloppe, die ter ere van het Kandidatentoernooi in Curaçao werd uitgebracht. Alle deelnemers zetten keurig hun handtekening boven hun getypte naam. Fischer wiens naam onderaan de enveloppe stond, nam daar geen genoegen mee en zette zijn signatuur bovenaan dwars door die van Benkö! Tenslotte vertelt Dirk Jan ten Geuzendam over Gata Kamsky die onder toezicht van zijn lomphorkerige vader Rustam midden jaren negentig fraaie successen boekte in kandidatenmatches. Hij versloeg overtuigend spelers als Salov, Kramnik en Short. Met de Amerikaanse grootmeester Maxim Dlugy haalt hij herinneringen op aan de Spartaanse opvoedmethodes die Rustam erop nahield en hoe hij trainers en secondanten van Gata fysiek bedreigde.

Mihai Suba: *Dynamic Chess Strategy*. New in Chess, 2010. 208 pagina's. € 17.95

Een uitgebreide en herziene editie van deze moderne klassieker uit 1991. Met dit boek introduceerde Suba het begrip dynamisch potentieel tegenover de meer statische concepten die lang geleden in de leerboeken van Steinitz, Tarrasch en Nimzowitsch werden geformuleerd. De theoretische uiteenzettingen zijn verhelderend en leggen uit wat hij precies met dynamisch potentieel bedoelt. Begin jaren '80 was Suba een sterke grootmeester en aan de hand van 36 eigen partijen licht hij zijn denkbeelden toe. Het is een interessante uitgave maar bepaald geen eenvoudige kost. Het lijkt

VRIEND SMEETS:

“Qua talent en begrip zou Euwe nu zonder twijfel tot de betere schakers van de wereld behoren”.

het meest geschikt voor talentvolle en ambitieuze spelers. Suba heeft een onderhoudende schrijfstijl en het ontbreekt niet aan anekdotiek.

New in Chess Yearbook 97. New in Chess, 2010. 246 pagina's. € 26.95

In dit jaarboek geven enkele experts aanvullingen op boekwerken die ze in het recente verleden hebben gepubliceerd: Gutman over de Budapest Fajarowicz en Sveshnikov over de French Advance Variation. De 34 openingsvarianten bevatten bijdragen van o.a. Finkel, Andriasian, Vegh, Lukacs/Hazai, Van der Wiel, Mikhalevski, Raetsky/Chetverik, A. Kuzmin,

Ikonnikov, Flear, Anka en S. Kasparov. Tenslotte bespreekt Glenn Flear enkele nieuwe uitgaven: Ftacnik, The Sicilian Defence; Schandorff, The Caro-Kann en Lakdawala, Play the London system .

Van diverse personen ontving het Max Euwe Centrum:

Paul van der Sterren: *Fundamental Chess Openings* .

Gambit, 2009. 480 pagina's. € 23,95

Dit boek is gebaseerd op *De wereld van de schaak-opening* en behandelt alle openingen in kort bestek. Het gaat niet in op allerlei zijvarianten. Wel krijgt de lezer advies over waar het om draait in deze openingen.

Ed Leuw, Tony Lith, Jaap Tanja: *Johan van Hulst. Een leven lang schaak als sublieme bijzaak*, 2011. 122 pagina's. € 12,50

Deze feestelijke bundel is samengesteld en volgeschreven door zijn schaakvrienden ter gelegenheid van het eeuwfeest van Johan van Hulst. Een waardig eerbetoon aan deze markante persoonlijkheid.

Rob van Vuurde: *In Euwes voetspoor. Geschiedenis van de Schaakvereniging Doorn-Driebergen 1935-2010*. 202 pagina's. € 12

In dit jubileumboek schetst de auteur de geschiedenis van twee clubs waarvan de oudste werd opgericht in het jaar dat Euwe wereldkampioen werd.

Het Remco Heite Schaaktoernooi 2008. Stichting Het Heite Schaaktoernooi, 2010. 70 pagina's. € 12,50

Dit toernooiboek doet verslag van de invitatiegroep die werd gewonnen door Macieja en Loek van Wely, het open toernooi dat een prooi werd voor Erwin L'Ami en het schoolschaaktoernooi.

Eric Ruch: *L'histoire du jeu d'échecs par correspondance au XIXe siècle. Volume I. Des origins à 1840*. EDITIONS feenschach – phénix, 2010. Ca. 336 pagina's. € 40
Deze fraai geïllustreerde uitgave bevat een beschrijving van de oudste geschiedenis van het correspondentieschaak en tachtig gedeeltelijk geannoteerde partijen.

Een bijdrage van Ger Hageman

Carin Giesen: *Sonnevanck, Thuis in een openbaar lokaal*.

Uitgeverij Aspekt, 2010. 254 pagina's. € 18,95

Carin Giesen schrijft een interessant boek over de geschiedenis van het dorp Wijk aan Zee; hierin belicht zij vooral de geschiedenis van Sonnevanck, café-restaurant-hotel.

Voor de schaakwereld is van belang dat de schaakclub "Paard van Ree" hier is opgericht. En er worden verscheidene jaren het "Wijn aan Zee"-toernooi en het "Sonnevanck"-toernooi gehouden. Prachtig voor de deelnemers, maar voor de gemiddelde schaker wellicht niet zo interessant. De amateurschakers die vroeger in dit lokaal hun partijtjes speelden voor het Hoogovenstoernooi, spelen tegenwoordig hun partijen in Café de Zon.

De charme van het boek zit hem erin dat het beschrijft hoe en waarom Sonnevanck als lokaal en centrum van activiteiten onder bezielende leiding van ondernemer Bert Kisjes tot bloei is gekomen.

Een reactie van Bram van der Tak uit Haarlem.

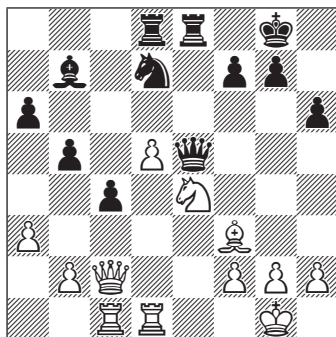
“De laatste twee Nieuwsbrieven waren zeer fraai. Normaal gesproken bewaar ik de Nieuwsbrieven niet, maar deze twee staan naast de dikke Euwe (de biografie van Munninghoff – redactie) in de kast.”

Een reactie van Evert-Jan Straat uit Amsterdam.

In Nieuwsbrief 75 is bij het artikel van Euwe **Even naar Siberië** de partij die aan het slot staat aangekondigd weggelaten. Aangezien deze partij uit een klokseance is gespeeld tegen de toekomstige grootmeester Rafael Vaganjan, is het interessant deze alsnog te publiceren.

Euwe – Vaganjan (14 jaar) 1965

1.e4 c5 2.Pf3 a6 3.c3 d5 4.exd5 Dxd5 5.d4 Een wat ongebruikelijke variant die de witspeler allerlei perspectieven schijnt te bieden. 5...e6 6.c4 Dd8 7.d5 Deze opmars, die er goed uitziet, is de oorzaak van latere moeilijkheden. 7...Pf6 8.Pc3 Le7 9.Le2 exd5 10.cxd5 Beter was het geweest met 10.Pxd5 de ruil der paarden in te schakelen. 10...b5! Nu is de witte d-pion een zorgenkind geworden. 11.Lf4 Ld6 Zwart laat de opmars van de witte d-pion niet toe. 12.Lxd6 Dxd6 13.o-o o-o 14.Tc1 Indirecte dekking van d5; op 14...b4 volgt nu 15.Pa4 en wit veroverd c5 als zwart op d5 slaat. 14...Lb7 15.Dc2 Pbd7 16.Tfd1 Tfe8 17.Pg5 h6 18.Pge4 Pxe4 19.Pxe4 De5 20.Lf3 Het schijnt alsof wit weer wat ruimer kan ademen; pion d5 is nog steeds onkwetsbaar (20...Lxd5 21.Txd5!). 20...c4 21.a3 Tad8 Nieuwe gevaren voor de witte d-pion doen op.

22.Pc3? Beter is 22.h3 om 22...Pb6 te beantwoorden met 23.Pc5. 22...Pc5 De partij is strategisch beslist. Zwart veroverd veld d3 en de witte d-pion is weldra onhoudbaar. 23.Dd2? ‘Wanneer goede zetten ontbreken, wordt een blunder onvermijdelijk’, placht dr. Tarrasch te zeggen. 22...Pb3 24.Dc2 Pxc1 25.Dxc1 a5! Energiek en nauwkeurig. 26.Pxb5 Wanneer wit b5-b4 toelaat, verliest hij eveneens snel. 26...Lxd5 De pointe is dat 27.Lxd5 Txd5 een stuk kost (28.Txd5? De1+). 27.Pd4 Lxf3 28.Pxf3 Txd1+ 29.Dxd1 De2 Wit geeft op, daar 30.Dc1 wordt beantwoord met Td8, terwijl dameruil volkomen kansloos is.

In zijn artikel “Ansichtkaarten” (Nieuwsbrief 73) schreef Hans Böhm: “Jevgeny Snosko-Borowski was in 1884 in Rusland geboren en al snel van wereldklasse. In 1920 emigreerde hij naar Frankrijk. Hij versloeg alle andere grote namen van zijn tijd zoals Capablanca, Tarrasch, Rubinstein en Janowsky”. Volgens Poppe Dijkhuis behoorde Snosko-Borowski niet tot de wereldklasse zoals in de volgende reactie

Schoonheidsprijzen

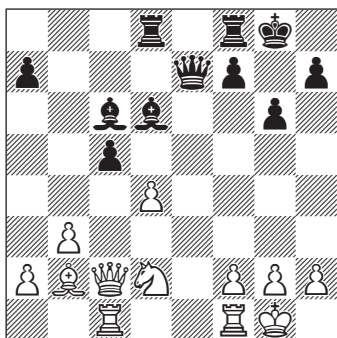
Een reactie van Poppe Dijkhuis uit Haren.

In het toernooi van Sint-Petersburg 1914 won

Poppe Dijkhuis in het MEC.

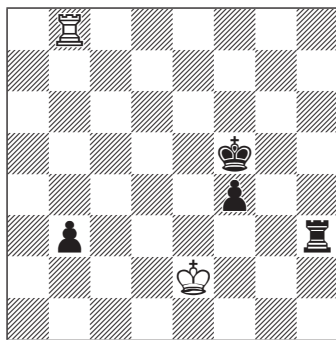
Tarrasch van Nimzowitsch door een dubbel loperoffer op g2/h2, ingeleid op de 17e zet en op de 32e zet werd wit matgezet op d7. Uiteraard was hij trots op deze prestatie, 25 jaar na een soortgelijk offer van Lasker tegen Bauer. Hij kreeg daarvoor slechts de tweede schoonheidsprijs, de eerste ging naar Capablanca voor zijn partij tegen Bernstein: een gave positionele partij van 46 zetten die niemand zal kennen en terecht. In het toernooiboek toonde Tarrasch aan dat Capablanca op enkele momenten een snellere winst had gemist. Verder wilde hij er niet veel woorden aan vuil maken en zich beperken tot het noemen van de namen van de juryleden en enkele lezers vermoeden misschien al iets en inderdaad, tot het trio behoorde Snosko-Borowski.

Nimzowitsj - Tarrasch, Sint-Petersburg 1914
1...Lxh2+ 2.Kxh2 Dh4+ 3.Kg1 Lxg2 4.f3 Tfe8
5.Pe4 Dh1+ 6.Kf2 Lxf1 7.d5 f5 8.Dc3 Dg2+
9.Ke3 Txe4+ 10.fxe4 f4+ (Een snellere winst was
10...Dg3+ 11.Kd2 Df2+ 12.Kd1 De2#) 11.Kxf4
Tf8+ 12.Ke5 Dh2+ 13.Ke6 Te8+ 14.Kd7 Lb5# 0-1

Een herhaling van iets dergelijks vond plaats in het toernooi Groningen 1946. Bernstein had met diepzinnige torenzetten op de achterste lijn gevolgd door een dameoffer Kotov mat gezet. Bovendien had hij iedereen aan het lachen gekregen met een aardige patval waar Smyslov in tuinde, een val die trouwens werd herhaald door Delemarre – eveneens met succes – in zijn partij tegen Ikonnikov in Vlissingen 2007. In Groningen viel Bernstein zelfs geheel buiten de prijzen en ook hij was daar bijzonder slecht over te spreken zoals men in het zes jaar geleden verschenen boekje van Jan Haijer “Van de 64 velden” kan lezen. Ook hier geldt: de drie beloonde partijen kent niemand meer, in geen enkele top 100 komen ze voor maar die twee momenten van Bernstein zijn onvergetelijk en zullen ook in deze of de volgende eeuw een sieraad zijn in een dan verschijnende reeks prismaboekjes.

Bernstein - Smyslov, Groningen 1946

1...b2?? (diverse andere zetten wonnen) 2.Txb2!
Kg4 (Na 2...Th2+ 3.Kf3 Txb2 is het pat) 3.Kf1 en
 de partij werd remise

De “Roofbank” als sponsor van het wereldkampioenschap schaken in 1948.

Een bijdrage van Poppe Dijkhuis uit Haren.

Omstreeks 2000 werd er in de media naar aanleiding van meerdere wetenschappelijke publicaties veel aandacht besteed aan het geld en de effecten die de joden in de oorlog moesten inleveren en wat daar na de oorlog mee was

gebeurd. Centraal in deze georganiseerde roof stond de onder zwaar foute leiding staande bank “Lippmann, Rosenthal & Co”, waar alles werd ondergebracht. Men zou verwacht hebben dat deze bank direct na de oorlog onder curatele zou zijn gesteld, verzegeld of zoiets. Zo is het in ieder geval niet gegaan want in het toernooiboek treft men in de lijst van sponsors de naam van deze bank aan tussen andere gulle gevers H.J.Josse en de Nederl.Credietbank N.V.

SCHAAKKARAVAAN

De schaakkaravaan is aan zijn laatste jaar bezig. Inmiddels hebben meer dan 1000 kinderen via ons project schaken geleerd en dat zullen er gedurende 2011 nog heel wat meer worden. Daarnaast lopen de cursussen voor schaakleraar

(Stap 1) prima: in twee jaar tijd hebben meer dan 50 deelnemers hun diploma behaald! Aan het eind van het project zullen we in een boekje onze ervaringen over dit project bundelen.

MUSEUM

Naast een extra expositie met nieuw materiaal over Euwe heeft het MEC sinds 2010 ook enkele bijzondere schaakspellen in haar collectie opgenomen. Ten eerste hebben we van Wil Zwart het bord dat Kasparov tijdens zijn deelname aan de Hoogovenstoernooien van 1999-2000-2001 leende van toernooirecteur Piet Zwart in bruikleen gekregen. Met name bijzonder vanwege de teksten die de drievoudig toernooiwinnaar op de achterkant heeft geschreven.

Ten tweede hebben we via Hans Bouwmeester het magnetische bord van Jan-Hein Donner gekregen. Op dit bord hebben Donner en zijn bezoekers talloze partijen (na-)gespeeld tijdens zijn verblijf in Vreugdehof. Tenslotte hebben

Momenteel is er een extra expositie over Euwe ingericht.

we van Thea van Anraad een Duits schaakspel in bruikleen gekregen, waarover Lien Heyting een paginagroot artikel in het NRC heeft gepubli-

ceerd. Hieronder het betreffende artikel uit de NRC van 23 juli 2010.

DE DAME IS EEN BOM

Het bijzondere spel in onze vitrine.

Een bijdrage van Lien Heyting

Zoektocht naar herkomst van bijzonder nazischaakspel.

In het Max Euwe Centrum staat sinds kort een sinister nazischaakspel. Over de herkomst is weinig bekend, maar het vermoeden bestaat dat NSB-leider Anton Mussert, een spelletjesmens, het in 1941 cadeau kreeg van SS-hoofd Heinrich Himmler.

Anton Mussert, leider van de Nationaal-Socialistische Beweging, bracht in januari 1941 een bezoek aan München. Hij was uitgenodigd door Heinrich Himmler, het hoofd van de Duitse SS. Mussert was in het gezelschap van andere NSB-kopstukken en ook van enkele in Nederland gestationeerde hoge nazi's onder wie Rijkscommissaris Seyss-Inquart. De Hollandse delegatie werd door Himmler uitbundig gefe-

teerd. Behalve diners stonden er excursies op het programma, zoals een uitstapje naar concentratiekamp Dachau, naar een SS-kazerne en naar de porselein- en keramiekwerkplaats Allach-München. Dit aardewerk- en porseleinfabriekje, dat in de jaren twintig was opgericht, was in 1936 overgenomen door Himmlers SS. Als nieuw merkteken kreeg het de dubbele 'S-rune': twee 'bliksemschicht' S'en die een hakenkruis vormen.

Het Allach-fabriekje, dat vanaf 1940 ook een werkplaats had in het concentratiekamp Dachau, gold als het 'Lieblingskind' van Himmler. Hier werden 'volkseigen' producten vervaardigd die de esthetiek van het Derde Rijk uitdroegen, zoals beeldjes van liggende herdershonden, burlende herten, soldaten en vaandeldragers, figuurtjes in Duitse klederdracht en Führerbustes. Maar het bedrijf had ook een andere taak: het produceren van staats- en rela-

tiegescchenken. Hoge buitenlandse gasten kregen speciaal voor hen ontworpen voorwerpen van porselein of keramiek.

Himmler had Mussert begin 1941 niet zomaar uitgenodigd naar München te komen. Hij wilde dat de Nederlandse SS'ers de eed van trouw zouden afleggen aan Hitler en niet aan Mussert en ook dat de Nederlandse SS zou opgaan in de Duitse. Mussert had daar moeite mee. Hij hoopte toen nog dat een Groot-Nederlandse Staat, van Nederland en Vlaanderen, een autonome positie zou krijgen in een nationaal-socialistische Europese statenbond. Maar Himmler en Hitler hadden andere bedoelingen. 'Germaanse' landen als Nederland moesten ingelijfd bij Duitsland en opgenomen in een door de SS bijeengehouden Groot-Germaans rijk.

Er was Himmler veel aan gelegen om Mussert gunstig te stemmen en voor zijn ideeën te winnen, vandaar dat hij in München vorstelijk werd onthaald en getrakteerd. Hij kreeg een fotoalbum cadeau en mogelijk (want zeker is het niet) ook een groot nazischaakspel met stukken van keramiek. Dat zou dan in 1940 speciaal voor hem gemaakt zijn in het SS-Allach-fabriekje van Himmler. Anton Mussert was een spelletjesmens, en hij schaakte graag, maar of hij blij was met deze sinistere naziversie van het schaakspel, is een van de vele vragen die dit spel oproept.

Het schaakspel met bijbehorend bord staat sinds kort in een vitrine van het Amsterdamse Max Euwe Centrum (MEC). Dit centrum heeft naast een schaakzaal en een schaakbibliotheek ook een kleine permanente schaakexpositie, onder meer gewijd aan Max Euwe, die in 1935 wereldkampioen werd. Het MEC kreeg het schaakspel dat aan Mussert zou hebben toebehoord onlangs in bruikleen.

Enkele stukken: het kanon (toren), de motor (paard) en vliegtuig (loper). Daarvoor soldaten in plaats van pionnen.

Het is een groot schaakspel, het bord meet 84 bij 84 cm en ook de stukken, die in een bijbehorende kist met 32 vakjes passen, zijn fors. Ze zijn gemaakt van geglazuurde witte of bruine terracottaklei. Zowel de witte als de bruine stukken stellen een leger voor, de witte stukken zijn duidelijk terug te voeren op het Duitse wapentuig uit de oorlog. Zo is de witte toren een realistische weergave van een FlaK (Flugzeugabwehrkanone), het paard is een ordonnans op een motor, de loper een Stuka (duikbommenwerper), de dame een bom met stabilisatorvinnen en de koning een 500 pond vliegtuigbom. De witte pionnen zijn infanteristen van wie er twee een zwaar machinegeweer hanteren. Ze lijken zich op te maken voor de aanval.

De bruine stukken zijn iets kleiner dan de witte, het wapentuig is ouderwets – dit leger is minder goed geëquipeerd dan het witte vijandelijke leger en het is niet op één bepaald land terug te voeren. De bruine toren lijkt een 150 mm Houwitzer, het bruine paard is een verkennerspaard, slechts bewapend met een zwaard en op zijn hoofd geen helm maar een muts. De loper is een Hurricane (Brits jachtvliegtuig), de dame een bom en de koning een tank. De pionnen zijn ook hier infanteristen, van wie er twee met een verrekijker de vijandelijke linies bestuderen

en anderen klaarliggen met een geweer. Om het in coromandelhout gefineerde bord loopt een rand van bruin keramiek met daarin, in reliëf, de tekst: 1939 Schach-Matt 1940 Polen . Dänemark . Norwegen . Holland . België . Frankreich . England u.s.w. Al die landen had Duitsland in die jaren aangevallen of al onder de voet gelopen. Rusland staat hier niet bij want tussen de Sovjet-Unie en Duitsland bestond sinds augustus 1939 een niet-aanvalsverdrag. Op 22 juni 1941 zou Duitsland de Sovjet-Unie binnenvallen.

Een toelichting bij het schaakspel in de vitrine meldt onder meer dat het gestaan zou hebben in de werkkamer van Anton Mussert in het hoofdkwartier van de NSB aan de Utrechtse Maliebaan 35. Kort na de oorlog kwam het in het bezit van de Utrechter Arnoldus van Anraad (1911-1985), de vader van Thea van Anraad die het geheimzinnige spel nu in bruikleen gaf aan het MEC.

Toen ik het schaakspel zag en de toelichting had gelezen, dacht ik: hier wil ik alles van weten. Eerst sprak ik met Thea van Anraad (Utrecht, 1941). Zij zag het schaakspel voor het eerst in 1948. „Mijn vader, die een administratiekantoor aan huis had, toonde het toen aan een vriend. Het spel, dat altijd ingepakt op zolder stond, intrigeerde mij en als kind maakte ik de kist weleens stiekem open en pakte ik er stukken uit. Begin jaren vijftig, ik was een jaar of tien, hoorde ik mijn vader vertellen dat het tevoorschijn was gekomen toen het kantoor van Mussert aan de Maliebaan kort na de Bevrijding werd ontmanteld. Ook heb ik hem eens horen vertellen dat het spel door Hitler (maar het kan ook Himmler zijn geweest) aan Mussert was geschonken. Mijn vader zei dat hij het had gekregen van een lid van de Binnenlandse

Strijdkrachten, het verzet, als een vergoeding voor bewezen diensten. Mijn moeder had een hekel aan dat schaakspel en later liet ze zich eens ontvallen: ‘Dit gold als een betaling toen Musserts kantoor werd leeggeroofd, je vader heeft toen dat schaakspel gekozen.’ Ze had liever gezien dat hij met iets nuttigers was thuisgekomen. Verder werd er thuis nooit over dat schaakspel, of over de oorlog, gesproken. Het enige wat ik weet is dat mijn ouders in de oorlog niet Duitsgezind waren.”

Na het gesprek met Thea van Anraad probeerde ik meer te weten te komen over de activiteiten van Arnoldus van Anraad tijdens de oorlog. Het bleek dat hij niet was aangesloten bij het verzet, hij was geen lid van de Binnenlandse Strijdkrachten, de organisatie waarin de diverse verzetsgroepen in september 1944 werden samengebracht. Wel was Van Anraad na de Bevrijding in Utrecht werkzaam voor het Militair Gezag dat na het vertrek van de Duitsers voor orde en veiligheid moest zorgen. Het hoofdkantoor van het Utrechtse Militair Gezag werd op 7 mei 1945 ondergebracht in het voormalige NSB-hoofdkwartier aan de Maliebaan waar Mussert op 5 mei nog was geweest, twee dagen voor hij in Den Haag zou worden gearresteerd en opgesloten.

Voor welke ‘diensten’ Van Anraad met het schaakspel werd beloond, valt niet meer te achterhalen. Misschien dat hij als lid van het Militair Gezag belast was met de bewaking van het hoofdkantoor en dat hij in die functie het schaakspel in de wacht sleepte. Tineke Spaans-van der Bijl, die in de oorlog betrokken was bij het verzet en later het boek *Utrecht in Verzet, 1940-1945* publiceerde, opperde die mogelijkheid in een gesprek dat ik met haar had. Maar ook dit is een gissing.

Als Anton Mussert het spel werkelijk van de nazi's gekregen had, dan zou daarover toch ergens iets terug te vinden moeten zijn. Ik raadpleegde historici die over Mussert hebben geschreven, ik zocht in archieven naar de geschenken die hij in de oorlog van de Duitsers had ontvangen (van Hitler kreeg hij een auto), sprak en mailde met Duitse historici, keramiekspecialisten en conservatoren van het Deutsches Historisches Museum in Berlijn en

het Spielzeugmuseum in Neurenberg, met verzamelaars van schaakspelen, van militaria uit de Tweede Wereldoorlog en van NSB-parafernalia. Niemand had dit schaakspel ooit gezien, of erover gelezen.

Ook in het orgaan van de nazistische Grossdeutsche Schachbund, de *Deutsche Schachblätter* uit 1940 en '41, is niets te vinden over dit schaakgeschenk. Wel over soortgelijke

Van rechts naar link: de motor (paard), vliegtuig (loper), luchtafweergeschut (koning) en een V2-bom (dame).

geschenken, zoals een schaaktafel die Hans Frank, Gouverneur-Generaal van de bezette Poolse gebieden, in 1941 van Oekraïense bergboeren kreeg aangeboden als teken van dankbaarheid aan de Duitsers.

In de uitputtende studie *Schach unterm Hakenkreuz, Politische Einflüsse auf das Schachspiel im Dritten Reich* (1996) door Ralf Woelk wordt evenmin gerept over het nazischaakspel. Wel wordt in dit boek een interessante Duitse schaakvariant beschreven waarvan de stukken lijken op die van dit spel: het *Wehrschach* (strijdschaak), dat in 1938 onder de naam Tak-Tik in Duitsland op de markt kwam.

VRIEND TIMMAN:

"Max Euwe Centrum: onmisbaar voor schakend Nederland".

De uitvinders van het Wehrschach vonden dat het traditionele schaakspel was 'vergeestelijkt' en niets meer van doen had met het voeren van een echte oorlog en daarom hadden zij een schaakspel ontwikkeld dat daar meer op leek. Het zou de jonge generatie Duitsers vertrouwd maken met de beginselen van het militair-strategisch denken en ook nuttig zijn voor soldaten aan het front. Bij Wehrschach heeft het bord niet 8 x 8 velden, maar 11 x 11, met daarop twee diagonalen die staan voor een snelweg en een rivier. Beide partijen hebben achttien stukken: een leider en een lucht- en landmacht met jachtvliegtuigen, bommenwerpers, artillerie, tanks en infanteristen. De stukken bewegen anders over het bord dan bij het gewone schaak. Wehrschach betekende strijden tot de tegenstander erbij neerviel, het spel kende geen remise, alleen overwinning of ondergang en daarmee sloot het goed aan bij de ideologie van de nazi's.

Thea van Anraad had als kind begrepen dat er nog enkele exemplaren bestonden van Musserts schaakspel. Een daarvan zou hebben toebehoord aan de Duitse Rijkscommissaris in Nederland, Arthur Seyss-Inquart. Maar ook daarover is niets bekend. De keramist Geert Lap, die de schaakstukken in het Max Euwe Centrum nauwkeurig bekeek, vermoedt dat er maar één enkel exemplaar van het spel is gemaakt.

Lap: „De schaakstukken zijn niet fabrieksmatig geproduceerd, wel door een vakman. Aan de onderkant zijn ze wat slordig afgewerkt. De stukken zijn weliswaar gegoten, maar waarschijnlijk om twee identieke torens, paarden en lopers te krijgen. Bovendien zijn verschillende stukken, zoals de motorrijder (het witte paard), of de vliegtuigen, deels met de hand gemodelleerd. Een seriematige pro-

ductie was duidelijk niet de bedoeling. Het lijkt mij eerder een opdracht te zijn geweest voor een uniek spel.”

Er is meer dat erop wijst dat het om een uniek exemplaar gaat. Begin deze maand kwam in Cambridge de internationale vereniging van schaakverzamelaars bijeen, de Chess Collectors International (CCI), voor hun tweejaarlijkse congres. Tijdens die bijeenkomst gaf de mathematische logicus Jurgen Stigter, een belangrijk verzamelaar van schaakliteratuur, een uitvoerige powerpoint-presentatie van het nazischaakspel. Voor alle aanwezigen, ook voor de Duitse schaakstukkenverzamelaars, bleek het volkomen nieuw.

De Nederlandse collectioneur Wim Geels, die in dertig jaar zo’n duizend schaakspelen heeft verzameld, was bij de presentatie aanwezig. Hij vertelt: „Het schaakspel baarde groot opzien in Cambridge. Niemand van de CCI had dit spel ooit gezien of erover gehoord, dus het moet haast wel een unicum zijn. Het is iets heel bijzonders en het hoort zeker thuis in een museum. Maar of het ooit in handen van Hitler of Himmler is geweest, zullen we waarschijnlijk nooit weten.”

Volgens Duitse experts die foto’s van het nazischaakspel zagen, kan het alleen gemaakt zijn in de Allach-werkplaats. Marion Faber, wetenschappelijk medewerkster van het Speelgoedmuseum in Neurenberg, noemt het spel ‘een angstaanjagend voorbeeld van de nazipropaganda in de Tweede Wereldoorlog’ en voegt daaraan toe: „Zo’n schaakspel kennen wij niet, noch in musea, noch in privé-verzamelingen. Ik denk dat dergelijke schaakstukken alleen geproduceerd kunnen zijn in de werkplaats van Allach. Een belangrijke taak van dit SS-bedrijf was het in opdracht

vervaardigen van staats- en stadsgeschenken.” De stukken zijn niet gemerkt met het SS-teken van Allach maar volgens Faber zegt dat niet veel: „Ook bij andere schaakspelen van keramiek of porselein zijn al die 32 stukken vaak niet gemerkt. Het maken van zo’n schaakspel is arbeidsintensief en kostbaar. Allach stond in dienst van de nazi’s en hoefde geen winst te maken. Ook dat is een argument om te denken dat dit vreselijke propagandaspel afkomstig is van Allach.”

Omdat een deel van de Allach-productie gemaakt werd door gevangenen in het concentratiekamp Dachau is het Allach-archief ondergebracht bij de KZ-Gedenkstätte Dachau. Archivaris Albert Knoll, die in de *Dachauer Hefte* een artikel schreef over de nazigeschiedenis van het Allach-bedrijf, zegt desgevraagd dat het schaakspel een eenmalige productie lijkt en het archief daarover geen gegevens bevat: „Van dergelijke, in opdracht gemaakte ‘Sonderanfertigungen’ bestaan geen productielijsten en het is ook niet bekend of deze voorwerpen al of niet gemerkt waren met het SS-teken.”

Heeft Anton Mussert het schaakspel bij zijn bezoek aan München in januari 1941 inderdaad cadeau gekregen van Heinrich Himmler?

Het is niet zeker, zoals niets over de herkomst van dit schaakspel zeker is. Sterke vermoedens en aanwijzingen, daar zullen we het vooralsnog mee moeten doen.

Of er zou een lezer van dit Cultureel Supplement moeten zijn die meer van dit obscure schaakspel weet dan alle schaak- en keramiekexperts bij elkaar.

Met dank aan het NRC die ons toestemming gaf om dit artikel te plaatsen.

In deze rubriek staan we stil bij bijzondere issues uit het verleden. Met name in ons eigen archief lopen we regelmatig tegen artikelen, foto's of attributen aan die we graag aan een groter publiek willen tonen. Uiteraard zijn bijdragen van anderen ook welkom.

Schaaksleutel

De schaaksleutel van Fine en Landau.

Tussen alle openingsboeken stond al vele jaren een bijzonder openingshulpmiddel: de “Schaaksleutel” van Fine en Landau. Het is geen boek, maar een soort schijf – ter grootte van een langspeelplaat – waar je door te draaien allerlei openingsvarianten kan aflezen. Bovenaan is dan de naam van de opening af te lezen, in twee gleuven verschijnen dan varianten met een beoordeling. Aan de voorkant zijn de e4-openingen te zien, aan de achterkant de d4-openingen. In totaal staan er 116 varianten in deze – beknopte – voorloper van de Encyclopedie. Deze tweede verbeterde druk uit 1936 kostte 55 cent, een behoorlijk bedrag in die tijd.

Kei van gabbro met gedenkmunten

Deze bijzondere kei met daarin twee gedenkmunten kreeg Max Euwe voor zijn 75e verjaardag in 1976 van De IJslandse Schaakbond. Dit souvenir aan Max Euwe is van een kei van gabbro gemaakt, uitgewassen door een glaciale rivier van de Vatnajökull in zuidoost IJsland. De Vatnajökull wordt beschouwd als de grootste gletsjer van Europa. De kei heeft zijn ronde vorm gekregen door het tuimelen langs de rivierstroom en verliest haar randen door wrijving. De leeftijd van de kei is in de orde van 2 tot 5 miljoen jaar, het weegt 5 kilo.

De gedenkmunten van grootmeester Fridrik Olafsson werden geslagen in 1975 ter gelegenheid van de 50e jubileum van de IJslandse Schaakbond en het 75e jubileum van de Reykjavikse schaakvereniging.

De gedenksteen uit IJsland.

Deze gedenksteen is momenteel tentoongesteld in de extra expositie over Max Euwe.

Joop van Oosterom erelid KNSB!

Ons fotoarchief is nog steeds niet helemaal ontsloten, vandaar dat we regelmatig fraaie en unieke foto's in ons archief tegenkomen. Deze foto is van Joop van Oosterom tijdens het Wereldkampioenschap voor de jeugd in 1955, gehouden te Antwerpen. Van Oosterom werd onlangs benoemd tot erelid van de KNSB voor zijn grote verdiensten voor het Nederlandse schaak. Niet alleen was Van Oosterom een prima schaker (Nederlands jeugdkampioen in 1955 en tweevoudig wereldkampioen correspondentieschaak, in 2005 en 2008), maar vooral door zijn jarenlange sponsoring van schaak-evenementen heeft hij veel voor het schaken betekend. In onze schaakcanon eindigde hij op de 15e plaats.

Joop van Oosterom in 1955.

GASTENBOEK

Een bijdrage van Cor ten Woude

9/11/2010 **Cilianna Dijksma**

Dank u wel voor de plezierige ontvangst en alle informatie. Het bracht me terug naar mooie schaakjaren eind 80er / begin 90er jaren. Succes met uw initiatief.

16/09/2010 **Pelly Zwitserland**

Thank you so much for this fabulous insight into the World of chess! We will definitely recommend it and wish a beautiful and blooming future to your institute!

29/09/2010 **Gerard Vliet**

Mijn 2e bezoek aan uw MEC. Vanuit Arnhem

gekomen om het schaakspel van Mussert te zien. Ik vond het zeer indrukwekkend en zal er een stukje over schrijven in het ASV-blad.

17/11/2010 **Nadia Ukraine**

That's a unique place in the world. I have never seen so beautiful figures and original chess sets from different countries! God bless You.

18/12/2010 **R. Haanstra**

Zeer interessant en intrigerende tentoonstelling. Ook als herinnering aan mijn vader die op het Euweplein altijd naar het schaken kwam kijken.

29/12/2010

**Jaap en Corrie Janse uit
Kapelle**

Hier hadden we vanuit Zeeland wel een lange reis voor over om dit te zien Enenorm gast-vrij ontvangen. Veel succes verder !!

06/01/2011

Eric Mathieu

Een aanwinst voor de schaaksport. Heeft iets van een pelgrimsoord voor schakers. Succes verder met dit fraaie museum.

14/01/2011

**Caroline Zwart & Dick
Twent**

Vanuit Wijnjewoude, Friesland, kwam ik kijken naar het schaakbord van mijn vader, Piet Zwart, dat helaas niet tentoongesteld is, vanwege ruimtegebrek van de Euwe-expositie. Reden om nog eens terug te komen! Bedankt voor de thee en de vriendelijke ontvangst!

(inmiddels is dit bord wel te bewonderen in ons museum – redactie)

21/1/2011

**Ruslan Ponomariov from
the Ukrain**

Thank you very much for creating such a great chess centre! I am for the third time in Amsterdam and at the end I was lucky to visit it!

Oud-wereldkampioen Ruslan Ponomariov in het MEC.

04/03/2011

**Xavier Pedregone
Catalunya**

So far the best center exhibition I have visited regarding chess and a world champion as well. Nice and helpful staff.

09/03/2011

Charalanupos Zinoviadis

This has been a very pleasant experience for me. Congratulations to all the people involved. Their love for chess reflects into the quality of this amazing place and their hospitality. I really wish there were more places like this.

24/03/2011

**Kirsten und Eckhard Jeske
uit Rostock, Duitsland**

Vielen Dank für die Führung und die Erläuterungen. Es ist eine sehr schöne liebevolle Ausstellung. Danke nochmals und viele besuchen wünschen.

02/04/2011

Pieter Soeteman Mantgum

Ik heb lang, lang gewacht om eens een middag naar het MEC te gaan. Maar vandaag, terwijl het mooi weer zou worden, heb ik de reis van het Friese platteland naar het hart van Amsterdam aanvaard. Veel te laat! Waarom heb ik zo lang gewacht? Bedankt voor de gast-vrijheid, de tentoonstellingen, de aangename vriendelijke sfeer. Mijn donateurschap is volledig gerechtvaardigd! Dank!

02/04/2011

Paul Koppens Schiedam

Het was bijzonder interessant om (eindelijk!) eens het Max Euwe Centrum te bezoeken en de fraaie en uitgebreide tentoonstelling te bekijken. Ook hartelijk dank voor de vriendelijke ontvangst.

SCHENKINGEN EN DONATIES

De heren Mesman en Roodzant schonken ons het levenswerk van de bekende studiecomponist H.G.A. Mesman over de geschiedenis van de schaakstudie: *De artistieke schaakstudie. Geschiedenis in drie delen*, 2001.

Patrick Kreuning schonk het MEC *Hoe neef Jan een schaker wordt* (1937) van Euwe en Loon. Deze – weinig succesvolle – opvolger van *Oom Jan leert zijn neefje schaken* ontbrak vreemd genoeg in onze bibliotheek.

Een bijzondere schenking kregen we van Dewain Barber (VS), die op doorreis in Amsterdam het MEC aandeed. Hij schonk een oprolbaar schaakbord met stukken in een handige tas zoals men in de VS gewend is mee te nemen naar toernooien. Bijzonder aan deze set is dat het bord van siliconen is en je het op alle manieren kan opvouwen zonder dat het bord daardoor vervormd. De stukken hebben een iets

Dewain Barber met Eddy Sibbing achter het geschonken bord.

andere vorm dan wij in Nederland gewend zijn en wegen meer dan 2 kilo bij elkaar. Voordeel van de zware stukken is dat ze niet snel omvallen, vooral tijdens snelschaken een pre.

SPONSOREN

De activiteiten van het MEC worden mogelijk gemaakt door: de Koninklijke Nederlandse Schaakbond, de gemeente Amsterdam, de Vrienden van Euwe en onze donateurs.

Ook krijgt het MEC (im)materiële steun van: Deloitte, Holland Casino, Nederlandse Gasunie, New in Chess, Ondernemingsvereniging Max Euweplein, PriceWaterhouseCoopers, Schaak & Go winkel Het Paard, managementboek.nl en diverse uitgeverijen.

SPONSORING TALENTENPLAN

Ook in 2011 zal managementboek.nl het talentenplan van het MEC sponsoren. De sponsoring zal grotendeels ten goede komen aan ondersteuning van Nederlands grootste schaaktalent van dit moment, Anish Giri.

VRIENDENLOTERIJ: ONDERSTEUN HET MEC!

Door deelname aan de Vriendenloterij (voorheen Sponsor Bingo Loterij) kunt u het Max Euwecentrum ondersteunen! De helft van uw inleg komt ten goede van het MEC. Op onze site (www.maxeuwe.nl/steun) kunt u een deelnameformulier downloaden.

Speelt u reeds in de Vriendenloterij? Dan kunt u heel eenvoudig aangeven dat u voor het Max Euwecentrum speelt, zodat de helft van uw inleg aan het MEC ten goede komt. Bel de klantenservice (0900-3001400) en meldt dat u voor de stichting Max Euwe Centrum wilt spelen. Een kleine moeite, die het MEC veel op kan leveren!

DONATEURS

Elders in deze Nieuwsbrief heeft penningmeester Albert Riemens al uitgelegd dat de financiële situatie van het MEC niet al te rooskleurig. Hoewel ons jubileumjaar 2010 zeer succesvol is geweest, is het totale bedrag aan donaties met 10% gedaald. Wij hopen echter dat u het MEC

in 2011 weer een extra steuntje in de rug wilt geven!

Bij deze Nieuwsbrief zit een acceptgiro voor uw bijdrage van 2011.

WEBSITE

Op onze website (www.maxeuwe.nl) kunt u het laatste nieuws omtrent het MEC lezen, maar ook hebben wij een uitgebreid archief over Euwe, het MEC en schaken in het algemeen. Ook in het nieuwe jaar zal Karel van Delft regelmatig een artikel voor onze site schrijven en natuurlijk plaatsen wij verslagen en foto's van

activiteiten. Tenslotte kunnen wij onze links van harte aanbevelen!

Voor de Schaakkaravaan is er een aparte site (www.schaakkaravaan.nl), waarop alle informatie over dit project is te vinden, alsmede de columns van ambassadeur Hans Böhm.

OPENINGSTIJDEN

Het MEC is dinsdag tot en met vrijdag en ook alle eerste zaterdagen van de maand van 12-16 uur geopend. Voor groepen (schaakclubs!) kan het MEC - in onderling overleg - ook op andere momenten bezocht worden.

VRIJWILLIGERS

Het MEC heeft de laatste jaren een trouwe en bekwame groep vrijwilligers, die het mogelijk maken dat we vele projecten aan het uitvoeren zijn. Zo wordt er onder andere een tentoonstelling over 25 jaar MEC voorbereid, wordt het archief van het befaamde toernooi in Curaçao 1962 door genomen, worden zo veel mogelijk foto's gedigitaliseerd, wordt onze gehele museumcollectie in kaart gebracht en maken we eigen compilaties van beeld en geluid.

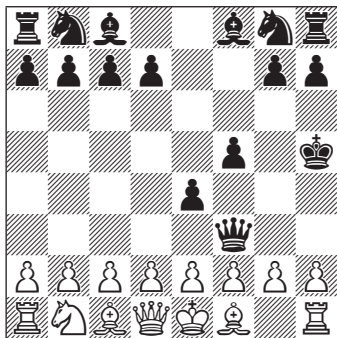
Onze laatste nieuwkomer is Rob van Haastere die een deel van ons archief in kaart zal brengen.

Rob van Haastere

KERSTPUZZEL

De jaarlijkse Kerstpuzzel heeft weer veel puzzelaars aardig wat uurtjes bezig gehouden. In de puzzel zitten elk jaar diverse alternatieve schaakproblemen, zoals retrogadeproblemen, helpmatten en eindspelstudies. Om een idee te geven hieronder opgave 7 van dit jaar.

Hoe is deze stelling – vanuit de beginstelling – het snelst te bereiken? Geef de gehele zettenreeks.

Het antwoord staat onderaan pagina 46.

De eindstand van dit jaar was:

- [1] **Paul Rump**
- [2] **Dennis Breuker**
- [3] **Dwayne Oomen**

Namens Ernst & Young wist Henk Strating jr op woensdag 15 december Jan Timman een halve af te snoepen, maar vader Henk Strating deed het drie dagen nog beter: hij versloeg als enige wereldkampioen Anand! Nadat hij in een Siciliaanse Draak een stuk had verloren wilde Henk opgeven, maar hij had geen zin om als eerste klaar te zijn. Hij deed nog wat zetjes en toen gebeurde het wonder. Anton van Gerner maakte het volgende interview voor de Stentor van maandag 20 december.

Henk Strating verrast Anand in een schaaksimultaan

Viswanathan Anand heeft één partij verloren tijdens de simultaan die hij in Amsterdam gaf ter gelegenheid van het behalen van de wereldtitel door Max Euwe 75 jaar geleden. Van de op papier sterkste spelers (Mark Ojik - 2297, Anne Haast - 2254) won hij maar tegen Henk Strating (1642) overzag hij een onderste-rijcombinatie. Anand scoorde uiteindelijk 19-1 tegen zijn tegenstanders.

Is het feest aan de Beethovenlaan?

"Ehh, hoezo?"

Nou, is er niet iets bijzonders gebeurd?

"Oooh, ja. Ik heb tegen de wereldkampioen geschaakt. Is dat zelfs doorgedrongen tot de pers?"

Zeker. Winnen van Viswanathan Anand!

"Hij gaf een simultaan in Amsterdam ter gelegenheid van het feit dat Max Euwe 75 jaar geleden wereldkampioen werd. Ik was een van de twintig schakers die het tegen hem mochten opnemen."

Hoe kwam u daar terecht?

"Nou, ik ben altijd een bewonderaar van Max Euwe geweest. Ik ben trouwens ook 75 jaar. Voor mijn verjaardag heb ik van mijn kinderen cadeau gekregen om tegen Anand te schaken. Uit mezelf had ik me nooit voor zoiets opgegeven."

U bent niet eens de clubkampioen van Nunspeet.

"Nee, dat ben ik niet. Ik was wel de oudste deelnemer, maar zeker niet de beste. Er waren spelers met een rating van boven de tweeduizend punten, ik heb zestienhonderd-zoveel. Maar ik schaak al vanaf mijn vijfde, dus breng wel zeventig jaar ervaring mee, haha."

Hoe verliep de partij?

"Anand meende dat hij gewonnen stond, en dat was ook zo, maar toen deed hij een verkeerde zet. Hij zag een combinatie over het hoofd en daar heb ik gebruik van gemaakt."

Zeldzame blunder van zo'n topper?

"Hij stond al een stuk voor. Ik loerde op een combinatie en offerde nog een stuk. Anand pakte toen te vlug mijn toren. Daardoor kwam de weg vrij voor mijn dame en kon ik hem mat zetten achter zijn eigen pionnen. Mat achter de paaltjes, noemen ze dat. Ik was er zelf een beetje beduusd van."

U gaat nu door voor de wereldtitel?

"Die heb ik nu een beetje, hè? Haha, nee hoor. Ik blijf wel meeleven met het schaakwereldje, als scheidsrechter ben ik bij veel topwedstrijden in het land. Maar dat bouw ik ook af, je wordt toch ouder. Dit was een hele belevenis. Ja, een bekroning."

Oplossing kerstopgave (pagina 45)

1.Pc3 e5 2.Pd5 e4 3.Pf6+ Dx6 4.Ph3 Df3 5.Pf4 f5 6.Pd5 Kf7 7.Pc3 Kg6 8.Pb1 Kh5

BEZOEKERS VAN HET MEC

In 2010 hebben we 2457 (!) bezoekers gehad, hetgeen na 2004 niet meer is voorgekomen. Vooral tijdens de Max Euwe Matches in mei en tijdens de jubileumfestiviteiten in december zijn er veel bezoekers geweest. Vier bijzondere bezoekers staan hieronder.

Ivan Sokolov gaf op 6 april een geslaagde training over pionstructuren in het MEC.

Henk Strating versloeg als enige Anand tijdens de simultaan.

Paul Rump (op de foto met dochter Fay) won de jaarlijkse Kerstpuzzel.

Gert Ligterink schreef de aflevering over Euwe voor de sportcanon van de Volkskrant.

MEC - KALENDER

De komende maanden staan de volgende activiteiten op het programma:

Zaterdag **CinéMax (filmmiddag)** van 12.00-17.00 uur
7 mei

Vrijdag **Euweborrel** (alleen voor genodigden)
20 mei

Zaterdag De halfjaarlijkse **boekenbeurs** van 11.00-14.00 uur
21 mei

Woensdag **Schaakhappening** van de Schaakkaravaan
25 mei (alleen voor kinderen van de Schaakkaravaan)

Woensdag **Training** van grootmeester **Yasser Seirawan**
25 mei

Zaterdag **Eerste zaterdag van de maand:** MEC geopend
4 juni

Zaterdag Jaarlijkse **Pleinfestival** op Max Euweplein
25 juni

Zaterdag **Eerste zaterdag van de maand:** MEC geopend
2 juli

Zaterdag **Eerste zaterdag van de maand:** MEC geopend
7 augustus

Kijk op www.maxeuwe.nl voor meer informatie over deze activiteiten.

**rekening 5401670 t.n.v. Stichting
Max Euwe Centrum te Amsterdam**